

E 14. num. 6.

DISSERTATIO INAUGURALIS IURIS ECCLESIASTICI

DE

ORIGINE BONORVM
MENSÆ EPISCOPALIS

QVAM

AVSPICE DEO

RECTORE MAGNIFICENTISSIMO

SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO

DOMINO

GVILIELMO HENKICO

DVCE SAXONIÆ, IVLIACI, CLIVIÆ AC MONTIVM
ANGARIE, WESTPHALIÆQVE, ET RELIQVA

SVB MODERAMINE

IO. PHILIPPI SLEVOG TILD.

SERENISSIMORVM SAXONIAE DVCVM ERNESTINAE LINEAE
CONSILIARII AVLICI, ANTECESSORIS ET COLLEGIORVM IV-
RIDICORVM DIRECTORIS ORDINARII

PATRONI AC PROMOTORIS AETERNVM

DEVENERANDI

PRO SVMMIS IN VTROQVE IVRE HONORIBVS
ET PRIVILEGIIS DOCTORALIBVS
LEGITIME CONSEQVENDIS

PVBLCO ERVDITORVM EXAMINI SVBMITTET

IO. ERNESTVS FLOERCKE

IENENSIS

D. XXVII IANVARIII MDCCXX

IENAE

LITERIS VVERTHERIANIS.

17 2/2

DISERTATIO IN VOCAVUM...

OPUSCULUM...

...

GALILEI...

A...

...

...

VIRO
AMPLISSIMO ATQVE CONSVLTISSIMO
DOMINO
HEINRICO ERNESTO
FLOERCKIO
ICTO

REVERENDISSIMI CAPITVLI ECCLESIAE
METROPOLITANAE MAGDEBVRGENSIS
SYNDICO MERITISSIMO

PARENTI HONORATISSIMO:

VIRI
REVERENDISSIMO PATRI CONSULTISSIMO
DOMINO
HENRICO ERNESTO
FLOERCKIO
ISTO
REVERENDISSIMI CAPITULI ECCLESIAE
METROPOLITANAE MAGDEBURGENSIS
SYNDICO REVERENDISSIMO
PARENTI HONORATISSIMO.

PARENS HONORATISSIME

DVm leues haec pagellas auspicii caussa, summos in Iure honores prensans, publice riteque propositas, TIBI inscribo, Parens Honoratissime, multas habeo causas easdemque grauissimas. Enimuero, vt iam communia illa beneficia raceam, quae indulgentes parentes, filiis praestare solent, quae sane sunt eximia, quaeque TV Parens pia mente colende, pro tenerrimo, quo me a vitae primordio excepisti adfectu, cumulata mihi tribuisti, plura ac maiora longe praedicanda mihi restant, quorum memoriam, quam sancte semper seruo, hoc cumprimis tempore, in animum reduxit pietas. Non enim tantum, Parens Indulgentissime, vitae rationibus liberalissime prospexisti, sed quod in praecipua felicitatis meae parte pono, raroque filiis contingere deprehendo, ipsemet culturae animi & ingenii mei prospexisti, positisque Tua prouidentia per fidelium magistrorum operam, doctrinae sapientiaeque initiis, antequam in Academiam dimitteres, facili & per tot annos in celeberrima hac Academia longo vsu probata methodo, summa fide, viam ad ingrediendum Iuris prudentiae omnis studium commonstrasti, atque sic in cunctis cum publicis, tum privati Iuris partibus, praeparatum ad Doctores Academicos dimisisti. Inde largis subsidiis, monitis, consiliis, instruxisti, exactoque integro Triennio reducem, benigne excepisti, quaque ratione theori-

cio

cis studiis fori vsus exercitatioque iungi debeat, demonstra-
sti. Quibus summae Tuae ac commemorabilis benignita-
tis argumentis cumulum adiecisti, dum ad capeſſendam am-
plioſſimam legalis ſtudii culturam Academiae reddidiſti, utque
tandem ſummos in utroque Iure honores ab Illuſtri ICto-
rum Ordine decenter peterem, auctor adiutorque exitiſti, &
ad percolendum hoc de Bonis Menſae Episcopalis argumen-
tum, a nemine quod quidem ſciam ex inſtituto tractatum,
excitaſti. Quae cum ita ſint, laborum hae Academicorum
ſcriptionumque mearum primitiae, iure proprio TIBI Parens
Honoratiſſime debentur, quas etiam religioſiſſima mentis
caerimonia Tibi deſero. Suſcipe eas, nulla re niſi argumen-
to commendabiles, Parens pio cultu proſequende, fronte ea,
quae mihi ſemper benigna fuit, eademque ſolo offerentis
animo, qui pietatis eſt plenus, aeſtima. In qua etiam, cum
nulla alia re gratias quas ſummas, maximis Tuis Beneficiis
debeo, referre poſſim, vnice praefidium quaero, precumque
ac votorum religione immortalis Deo pro tua valetudine, in-
columitate, ſtabili fortuna, qua mea quoque noſtrorumque
omnium continetur, ſupplico, inque hac acquieſcens, pa-
terni amoris perpetuitatem quaefitiſſimis verbis mihi exoro,
obſeruantiamque omni fortuna ſpondeo

Scribendam Ienae d. XXVI.

Ianuar. MDCCXX.

Filii obſequentiſſimi

IO. ERNESTI FLOERCKE.

♣ (o) ♣

B. L.

Inter vniuersas Iuris canonici doctrinas, materi-
am de iuribus episcopalibus tanquam illustrem &
tractatu dignissimam pariter & vtilissimam ab
omnibus, qui eam paulo penitius inspexerunt, o-
ptimo iure habitam esse, inter omnes facile con-
stat; Quod & probant plures speciales tractatus, quos de iu-
ribus episcopalibus conscripserunt Io. Bertachinus, Barb. V-
golinus, Augustin. Barbosa, Laurent. Ohmius, Siebmannus,
Mich. Haemannus, Caspar Zieglerus, Henr. Linckius, aliique
tam pontificii, quam protestantes. Huius autem iuris episco-
palis ab omnibus fere iuris canonici Doctoribus haec constitu-
untur capita: quaedam enim pertinere dicuntur ad episcopos
iure ordinis, quaedam lege dioecesana, quaedam vero iurisdic-
tionis iure, quibus denique inprimis recentiores, ex prioribus
proueniens status & dignitatis caput adiecerunt; ad quod v-
ltimum referuntur quoque bona mensalia episcopi, quae suspen-
sioni status & dignitatis episcopalis deputata sunt. Multae illu-
stres & grauisssimae controuersiae toto fere die in praxi ea de re
occurrunt, vbi de eorum natura, constitutione, alienatione, pra-
scriptione & similibus saepius in vtramque partem disceptatur.
Tamen autem variae ac diuersae hac de re opiniones inueniuntur,
vt quis dubius sit, qualem sententiam amplecti debeat. Cuius rei
inceptitudinis causa maxima est defectus historiae: Confun-
dunt

dunt enim multi tempora anteriora bonorum mensalium cum posterioribus; sed longe alius status fuit bonorum mensalium prioribus temporibus, quam subsequentibus: Qua de causa in discussione eiusmodi controuersiarum bene distinguenda sunt tempora, cum pro varietate temporum, pro varietate ecclesiarum ac prouinciarum natura quoque & conditio bonorum mensalium episcopi fuerit varia; hinc etiam varii eorum effectus. Postquam igitur apud animum constituimus, materiam de bonis mensalibus episcopi pertractare, quia nemo, quantum nobis constat, ea de re ex professo egerit; licet hinc inde nonnulla, potissimum saltem de eorum bonorum alienatione & praescriptione, apud Doctores sparsim inueniantur: omnino ad veram horum bonorum naturam eruendam necesse esse duximus, eorum historiam indagare, illamque ante omnia praemittere: in primis, cum nullus, quantum nouimus, eam enucleandam in se susceperit; Quod sane mirum esse videtur, cum tamen adeo illustre sit hoc argumentum, sed ratio forsam fuit rei ipsius difficultas & obscuritas. Licet enim multo labore quam plurimos commentatores iuris canonici consuluerimus, nihil tamen, quod ad enodandam eorum historiam faceret, apud eos inuenire potuimus, dum illi de bonis mensalibus vix plurimum nihil, vel pauca, eaque saltem pro materia substrata & pro ratione suorum temporum, nulla disquisitione in eorum historiam habita, agant; Vt igitur in peruestigatione historiae horum bonorum accurate procederemus, necesse nobis fuit, ipsos fontes a primis seculis usque ad nostra tempora adire, ex iisque illa, quae ad illustrationem instituti nostri facerent, colligere. Quod dum aggressi sumus, argumentum de origine bonorum mensae episcopalis loco Dissertationis Inauguralis habendae, in praesentiarum sistimus: vbi post explicationem nominis bonorum mensae episcopalis §. I. propositam, §. II. egimus de statu primitiuae ecclesiae, ac demonstrauius tribus prioribus seculis, cum ecclesiae ipsi nulla bona vel redditus certi fuerint, nec episcopos certos ecclesiae redditus habuisse; deinde §. III.

S. III. ostendimus, demum quarto seculo tempore Constantini
M. episcopos coepisse plurimos ecclesiae redditus eo tempore val-
de auctos ad se trahere. Et S. IV. probauimus, quod nonnul-
lorum episcoporum iniqua administratio & dispensatio rerum
ecclesiasticarum occasionem dederit ad introducendam diuisio-
nem quartarum, ita ut episcopo saltem vna quarta omnium re-
dituum sit assignata. Postea S. V. docuimus, licet haec distri-
butio quartarum per plurima secula obtinuerit, eam tamen cir-
ca tempora Carolingorum, canonica vita introducta, & multis
clericis, fabricae, ac pauperibus certis bonis assignatis in pluri-
mis ecclesiis in desuetudinem abiisse, & episcopos maximam ec-
clesiasticorum reddituum partem sibi iterum adscripsisse. Post haec
S. VI. declarauimus, quod licet sub Carolingis, rebus ecclesiae val-
de auctis, episcoporum potentia iam maxima fuerit, ipsi ta-
men eo tempore nondum habuerint bona ad mensam seu suspen-
sationem suam proprie & scorsim destinata, quia tunc temporis
bona ecclesiae adhuc essent communia, praeter pauca nonnullis
clericis, vel fabricae vel pauperibus, separatim concessa. Deni-
que S. VII. ostendimus, quod post solutionem mensae communis
& separationem bonorum inter episcopum & capitulum factam,
bona mensae episcopalis primum orta sint; probauimus tamen
eo tempore omnia bona episcopalia promiscue dicta esse mensae
episcopalis: nec fuisse quaedam, quae speciatim ad mensam
episcopi fuerint destinata, qualia hodie in specie bona men-
sae episcopalis dicuntur, & communibus opponuntur. Equidem
initio constitutorum omnem originem atque progressum horum
bonorum mensalium vsque ad nostra tempora hac dissertatione
complecti; sed tam ob amplitudinem huius dissertationis prae-
ter spem nostram iam auctam, quam ob tractum temporis, quem
sequens elaboratio adhuc requirit, hanc iam abrumpimus, & de-
ductionem vltioris originis atque progressus separate disserta-
tioni habendae reservamus. Ut autem constet, quid hac de re
praestituri simus, id saltem hic per capita notabimus. Etenim
post

post materiam de origine & progressu bonorum mensalium Episcopi CAP. I. & II, absoluendam, CAP. III. nobis agendum erit de natura & constitutione bonorum mensalium, ubi etiam de personis constituentibus, de obiecto, seu ipsis bonis, & de modo constituendi & quidem expresse vel tacite. CAP. IV. de iure & potestate episcoporum circa talia bona, & quidem quid soli possint, quid cum consensu Capituli, Caesaris vel Pontificis. C. V. de iure & potestate capituli sede vacante vel impedita circa talia bona. C. VI. de alienatione talium bonorum, ubi quoque de eorum infeudatione, oppignoratione & secularisatione, C. VII. denique de prescriptione istorum bonorum, itemque de remediis vindicandi bona iniuste alienata, nec non de ipso processu eiusque solemnitatibus.

Quod reliquum est, B. L. rogamus, ut errores typographicos qui tam ob festinationem, quam quod ipsis tollendis non semper ipsi interesse potuerimus, forsitan irrepserint: nec non si quid humani passissimus, ob difficultatem argumenti id benigne excusare velit; illos errores, quos fugitino oculo deprehendimus, hic observamus, reliquos, imprimis eos, qui forte sensum perturbare possent, in fine operis notabimus.

ERRATA.

- pag. 3. lin. 24. pro MCCCLXVII. leg. DCCCLXVII.
pag. 17. lin. 6. pro lucrarent leg. lucrarentur.
pag. 17. lin. 11. pro Christo leg. Christi.
pag. 21. lin. 10. delet. facta.
pag. 34. lin. 1. pro Arelatenf. leg. Aquisgranens.
pag. 49. lin. 4. pro T. III. leg. T. VIII.
pag. 50. lin. 33. pro donati leg. donata.

Q. D. B. V.

DISSERTATIO INAUGVRALIS

DE

ORIGINE BONORVM MENSÆ
EPISCOPALIS

§. I.

Vox Mensa, quæ alias varie accipitur *, Bonorum nobis hic venit pro omni eo, quod ad Mensæ vitæ subsidia & commoda necessarium Episcopi est, aut conducit ** ; & quia in multis explicatis ecclesiis Clerici & Canonici olim cario. communi mensa utebantur, bona eorum mensa, siue sustentationi assignata, dicta sunt de Mensa eorum : soluta autem hac Mensæ communionē, & bonis inter Episcopum & Capitulum divisis, bona haec vel Capituli, vel Episcopi Mensa vocata sunt ***. Dicuntur igitur bona Mensæ Episcopalis illa bona Ecclesiae, quae ad sustentationem status
A &

& dignitatis Episcopalis speciatim & perpetuo sunt destinata
* * * *

Mensa dicta
Eucharistia.

^{ἀγάπη}
mensa vo-
catur.

ejus de-
scriptio.

Inde nomen
mensae epi-
scopalis de-
rivari vult.

* Haec vox est πολύσημος. Ipsa Eucharistia & coena Do-
mini nuncupatur mensa. Paulus I. Corinth. X, 21. Non potestis parti-
cipare esse τραπέζης κυρίου mensae Domini, καὶ τραπέζης δαιμονίων. &
mensae daemoniorum. add. CHRYSOSTOMVS ad h. l. & T. V. edit.
Paris. p. 367. THEODORETVS de vit. Patrum c. XII particeps sa-
elus τῆς μυστικῆς τραπέζης, mysticae mensae. Passim a Graecis Patri-
bus dicitur, ἱερὰ, μυσικὴ, πνευματικὴ, Φρικώδης, τραπέζα; sacra,
mystica, spiritalis, terribilis mensa vid. IO. CASP. SVICERVS the-
saur. ecclesiast. voc. τραπέζα p. 1280. & IDEM sacr. Observat. c. IV. S.
XXV. p. 114. Nec aliud est iurare κατὰ τῆς τῆς Σιτῆρος τραπέζης
apud PALLADIVM, vel quisquis autor est dialog. de vit. Chryso-
stomi p. 51. quam iurare per Sacram Eucharistiam. Mensa quoque
seu conuiuium, quod primi Christiani summa animorum contentio-
ne & gaudio passim celebrabant AET. II. 46. 47. dicebatur ἀγάπη, id
est, dilectio seu charitas, vt CHRYSOSTOMVS tradit homil. XXVII
ad locum Pauli I. Corinth. XI, 18. seq. PLINIVS l. X. ep. XCVII ad
Trajanum vocat cibum promiscuum & innoxium. TERTULLIANVS
apologetic. aduersus gentes c. XXXIX p. 30 has agapas plenius describit.
Coena nostra, inquit, de nomine rationem sui ostendit. Vocatur enim
ἀγάπη, quod dilectio apud Graecos est. Quantiscunq; sumptibus con-
stet lucrum est pietatis nomine facere sumptum, siquidem inopes quoque
refrigerio isto inuamus &c. aequae oratio conuictum mensae dirimit, inde
non in cateruas laesonum disceditur, neque in classes discursacionum, nec
in eruptiones lasciuiarum, sed ad eandem curam modestiae & pudicitiae,
vt qui non tam coenam coenarent, quam disciplinam. Inde OECVME-
NIVS ad dict. loc. Pauli & in Catbol. Iudae ait: Erant in Ecclesiis eo
tempore mensae, quas Agapas vocabant. PAVLINVS quoque libr.
de Gazophylacio eiusdem instituti meminit, & inde nomen Mensae Epi-
scopalis derivare vult dicens: Ego huic mensae episcopalis nomen ve-
nisse existimo, cui parandae plerique bona adalendos pauperes destina-
bant & testamento legabant. add. Epistola ad Iacobum, Fratrem Domini
quae CLEMENTIS ROMANI nomen praefert & edita est a IO.
BAPT.

DE ORIGINE BONORVM MENSÆ EPISCOPALIS. 3

BAPT. COTELERIO in *Patribus Apostol.* Conf. GUIDO PAN-
 CIROLLVS *thesaur. var. lectiō. l. I. c. LXXXVI. p. 170.* Porro Altare ap-
 Mensa fumitur pro *Altari NAZIANZENSIS Orat. XX.* de Valente ^{pellatur}
 Imp. narrat, quod ille vertigine correptus sit, dum in die Epi- ^{mensa}
 phaniae coram Basilio τῆς θεῆς τραπεζῆς diuinæ mensæ dona oblatu-
 rus esset. THEODORETVS *l. V. c. XVII* de Theodosio refert,
 quod ille dona τῆς ἱερᾶς τραπεζῆς, sacrae mensæ, id est, altari obtulerit.
 In *Capitular. Caroli M.* ann. DCCLXIX, c. 14. apud BALVZIVM
l. VII. c. 136. prohibetur sacerdos missas celebrare, nisi in mensis lapi-
 deis ab Episcopo consecratis. *Epilog. Synod. Roman.* sub Sylvestro apud
 GRATIANVM *dist. I. de consecrat. c. XV. Nullus Presbyter.* In *Con-*
cil. Remens. c. V. apud REGINONEM de disciplina ecclesiast. *l. I. c. LX.*
p. 53 & BURCHARDVM *l. III. c. XCVII* altare ubi missa celebratur
 dicitur mensa Christi, In Antiquitatibus Romanis varia mensarum
 genera occurrunt, de quibus vid. PANCIOROLLVS *var. lect. l. I. c.*
LVIII. p. 109. & l. II. c. XCIII. p. 262 qui ista ex infimis antiquitatibus
 accurate eruit, add. quoque IAC. GOTHOFREDVS ad *l. vnic. C.*
Theodos. de Mensis Olearius T. V. p. 264. & de mensis citreis, atque im-
 mani earum pretio OCTAV. FERRAR. *Elect. lib. II. cap. 17.* Media
 acrate variæ vocis mensæ significationes & phrasæ inveniuntur, de
 quibus vid. DV CANGE *Gloss. voc. Mensa p. 507* qui eas operose
 collegit. Placet hic addere, quod mensæ regiae participem fieri, si-
 gnificet in gratiam Regis redire. In *Fragment. Capitul. Ludouici II.*
 ann. MCCCLXVII c. 17. apud BALVZIVM *T. II. p. 368* Si quos cul-
 patorum regia potestas aut in gratiam benignitatis receperit, aut mensæ
 suæ participes effecerit. *IVO P. XVI. c. 344. & ep. 62. Concil. Toletan.*
XII. c. 3. & BALVZIVS in *not. p. 1296.* De sensu huius capit. vid.
 PETR. de MARCA de *concord. Sacerdot. & Imper. l. IV. c. XIV. §.*
VI. p. 406. seq. & SELDENVS de *Synedr. l. I. c. X. p. 355.*

** Mensa dicitur quicquid ex bonis alicuius est, bona ipsa, Mensa di-
 patrimonium, dominicum, denique quicquid ad mensam instruendam, ^{na ipsa ad}
 id est ad vescendum, seu ad vitæ subsidia requiritur; vid. DV CAN- ^{mensam de-}
 GE *c. l.* Anglis dominicum definitur, quod quis habet ad mensam, si- ^{stinata,}
 cut sunt prædia, quæ *Borlandes* iisdem vocant vid. BRAC- ^{Donaini-}
 TON *l. IV. tit. III. c. IX. §. V. & Fleta seu commentarius juris anglicani l. V. c.*

- Firma** V §. XVIII p. 28. *Dominicum*, inquit, est proprie terra ad mensam assignata. Mensa Anglis quoque dicitur Firma vid. SPELMANNVS p. 230. & CANGIVS voc. Firma p. 447. Vnde & Firma Regis iisdem vocatur praedium seu villa, quae ad mensam Regis spectat in Legib. Reg. Aluredi c. II. a GVLIELMO LAMBARDO edit. p. 15. Si quis ad Ecclesiae mansionem pro qualicunque culpa confugiatur, quae ad firmam Regis non pertinet. Occurrit quoque vox Firma c. 2. X. de locat. Conf. GONZALEZ TELLEZ ad b. c. T. III. p. 326. Mensa Regalis apud SILVESTRVM GIRALDVM in Typograph. Hibern. dist. III. c. V. Totam mediam mensae regali appropriavit. Monastico Anglicano per ROGERVM DODSVORTH & GVLIELMVMDVGDALÉ digesto T. II. p. 846. abstulit ei etiam Rex - - Ecclesiam de Simondburne, quam appropriavit mensae suae. Hinc in Consuetudinibus Galliarum dominus feudalis dicitur praedia vassalli vniere suae mensae, vniere sa table in Turonens. art. 279, seqq. Mensa ducalis eodem sensu accipitur in Charta Henrici Ducis Boariae & Saxoniae ann. MCLXX in privileg. Hammaburg. §. LIX apud ERPOLDVM LINDENBROGIVM Scriptor. septentrional. p. 165. tres episcopatus construximus, alodis, redditibus mensae nostrae dotauimus. In Instrumento Pac. Osna-brug. art. X. habeat in posterum Regia Maestas regnumque Sueciae - - cum potestate eos extinguendi, redditusque Mensae Ducali applicandi. It. Artic. XII Duci Megapolitano competant Episcopatus Suerinensis & Ratzzenburgensis cum potestate - - omnes redditus Mensae Ducali applicandi. Mensa quoque denotat victum, alimenta, stipendia, seu quicquid ad vitae sustentationem necessarium est. Sic illud διακονεῖν ἢ ἰσχυρὸν ἐστὶν, ministrare mensis, cuius mentio fit Act. VI, 2, nihil aliud est, quam distribuere res necessarias ad alendos pauperes, quod patet ex commate praecedente, ubi dicitur, conquestos esse Hellenistas, quod eorum viduae despicerentur ἐν τῷ διακονεῖν τῷ καὶ Ἰουδαίου id est in distributione quotidiana; collecta enim distribuuntur in pauperes Act. II, 45 IV. 35. Falluntur igitur, ut opinor, illi, qui existimant, praeter mensam sacram, quae in vsum agaparum & postcoenii instituta erat, etiam profanam seu conuiuium quoddam, quo pauperes refecti fuerint, quotidie instructum esse; cui vtrique Diaconos ministrasse vult GLAVDIVS ESPENCAEVS l. I. disgress. c. IV. CASP. ZIEGLERVS
- Mensa Regalis**
- Mensa Domini feudalis.**
- Mensa Ducalis.**
- Mensa dicitur victus sustentatio.**
- Ministrare mensis Act. VI. quid?**
- Duplex mensa dicitur, sacra & profana.**

DE ORIGINE BONORVM MENSÆ EPISCOPALIS. 5

RVs de *diaconis* l. I. & Celeberrimus GVNDLINGIVS *Gundlingian*.
T. II. p. 130. Nullibi enim in antiquitatibus primitivæ Ecclesiæ, de
 tali mensa, ad quam pauperes conuiuari solitos esse, mentio fit, quod
 in tam ingenti indigentium copia nequidem concipi potest, nec cre-
 di, quod Apostoli & ipsorum substituti septemviri proprie mensis seu
 conuiuii seruiliter ministrauerint, præbendo potantibus vina, &
 prandantibus inseruiendo; sed potius *Act. II. 45. IV. 35.* memorantur
 Apostoli pecuniam ex rebus venditis redactam singulis, prout indige-
 bant, distribuisse, vt nempe illi ipsi mensas suas inde instruere possent.
 Quamuis quidem Diaconi primæ Ecclesiæ Christianæ munere dis-
 tinctissimi fuerint ab his septem curatoribus pauperum primæ Eccle-
 siæ Hierosolymitanæ, qui nulli alii fuere quam Presbyteri, vt lucu-
 lenter demonstrant Celeber. BOEHMERVS *iur. parochial. Sect. VI.*
c. I. §. V. seqq. & VITRINGA de *Synagog. Veter. l. III. c. V. II. p. 924.*
 Quorum argumentis hoc licet addere; quod *Act. XI. 29.* disci-
 puli dicantur decreuisse aliquid fratribus in Iudæa habitantibus mit-
 tere *eis diaconiam in ministerium*, id est ad distribuendum in pauperes.
 Et *comm. sequent.* dicitur, quod hoc miserint *πρός τῶς πρεσβυτέρους*
ad Presbyteros seu Seniores; Ex quo euidenter patet, hanc *diaconiam*
 seu *curam pauperum* Presbyteros habuisse. Quin ipsos Apostolos
 nonnunquam eam suscepisse liquet ex *Pauli epist.* ad *Rom. XV. 25.* ubi
 ait: *Nunc proficiscor Ierusalem diaconiam τῶς ἁγίοις ministrans sanctis*,
 id est, distribuens pecuniam collectam in pauperes sanctos, vt ipse *ver-*
su sequenti explicat. Sequentibus tamen temporibus, Presbyteris in
 diuina perficienda occupatis, hæc dispensatio collectorum in pau-
 peres Diaconis plerumque est commissa, quæ cura pauperum etiam
 illis temporibus adhuc *diaconia mensarum* dicta est. ORIGENES & *diaconia*
homil. XXV. in Mattheum: Diaconi qui non bene tractant, ecclesiastica mensarum
pecuniarum mensas, & semper de his fraudant, & ipsas quas dispen-
sant, & diuites fiunt de rebus pauperum, ipsi sunt nummularii pecuniarum,
mensas habentes, quas Christus euerit. GREGORIUS M. ad Ioan-
 nem Subdiaconum *Raennæ l. IX. ep. XXIV. edit. Venet. p. 146.* scri-
 bit. *Quia te mensis pauperum & exhibendæ diaconia eligimus præpo-*
nendum &c. Post alia: *Constituentes, vt de hoc, quod ad mensas paupe-*
rum, vel diaconia exhibitionem perceperis, nulli vnquam hominum cogi-

Mensa præ-
 sana s. pau-
 perum non
 fundata;

Septemviri
 mensarum
 non fuere
 diaconi.

sed Presby-
 teri

Deinde cura
 pauperum
 diaconis
 commissa;

& diaconia
 mensarum
 dicta.

con-
 stituitur

ris ponere rationem. Add. AMBROSIVS *lib. de officiis eccles. c. vi.* ubi refert, Diaconos & sacrae mensae & pauperum curam habuisse, Haec loca adducta eleganter confirmant per *διακονίαν τῶν τεραπευτῶν* *Ad. VI.* non ministerium conuiuii, sed curam pauperum, seu administrationem collectorum in vsus & alimenta pauperum intelligendum esse.

Multis in locis communis mensa fuit Clericis,

*** Iam antiquis temporibus in multis Ecclesiis Clerici, ad imitationem primorum Christianorum, omnia habebant communia, vt bebantur mensa communi, ad quam vna vescebantur. SOZOMENVS *l. VI. c. XXXI p. 683.* κοινὴ δὲ σιτι τοῖς αὐτόθι κληρικῶς οἰκησίς τε καὶ τεραπέζα καὶ τ' ἄλλα πάντα. Clericis illius ecclesiae (scil. Rhinocurensis in Aegypto) communis habitatio, & mensa & alia denique omnia communia. Idem NICEPHORVS *l. XI. c. XXXVIII.* GREGORIUS M. *l. III. ep. XXXVII.* ad Constantium Episcop. Mediolanens. *p. m. 47.* de Fortunato scribit. *Audiu cum cum decessore vestro, Laurentio ad mensam*

Etiam Monachis,

Ecclesiae per plurimos annos comedisse, inter nobiles sedisse & subscripsisse. Eodem viuendi genere vsi sunt Monachi, de quibus IO. CHRYSOSTOMVS *aduersus vituperatores vitae Monast. l. III. c. X.* καὶ πάντα αὐτοῖς κοινὰ, καὶ τεράπεζα. καὶ οἰκησις, καὶ ἡμέγαια. Cuncta quippe illis communia sunt, mensa, domus, indumentum. IDEM in *Matb. homil. LXXIII. vna τεράπεζα πᾶσι, vna mensa omnibus.* Augustinus quoque Episcopus Hipponensis talem communitatem Clericorum in Africa instituit, ita vt communi mensa comederent, vt ipse *serm. I. de vit. commun. Clericor.* & passim in suis scriptis testatum facit; quod & refert POSSIDIVS in *vit. Augustini c. V. & c. XXII.* Cum ipse

Talem instituit Augustinus,

& Fulgentius.

semper Clerici vna etiam domo ac mensa sumtibusque communibus alebantur. Talem congregationem & vitae communionem instituerunt etiam alii Episcopi Afri, inter quos Fulgentius Episcopus exulans teste FERRANDO DIACONO in *vita Fulgentii c. XX.* Quibus vnico seruiens charitatis affectu, similitudinem magni cuiusdam Monasterii, Monachis & Clericis adnotatis sapienter effecit. Erat quippe eis communis mensa, commune cellarium, communis oratio simul & electio. Eodem modo Baudinus Turonensis Episcopus in sua Ecclesia mensam canonicorum instituit, vt GREGORIUS TVRONICVS memorat *l. X.*

nec non Baudinus.

DE ORIGINE BONORVM MENSÆ EPISCOPALIS. 7

c. XXXI apud ANDR. DV CHESNIVM *hisor. Francon. Scriptor. T. I. p. 457.* *Hic instituit mensam Canonicorum*, id est communitatem Clericorum, IDEM de vit. patrum c. IX. vocat *mensam canonicam*, Hi autem id circo dicti, sunt *κωνονικοι*, quod essent descripti ἐν τῷ κωνόνῳ Concil. Nicen. I. c. XVII. in canone, id est, in *matricula* seu tabula Clericorum in commune viuentium. Ast posterioribus temporibus alii dicti sunt Canonici a canone seu *regula*, quibus etiam erat mensa communis, ADAMVS BREMENSIS, II. c. LI apud LINDENBROGIVM *script. septentrional. p. 30.* de Bezelino Episcopo loquens: *Nam & Clausstrum renouauit & Canonicis mensam ipse primus instituit.* Idem tradit *Anonymus hisor. Archiepisc. Bremens. n. 87. p. 78.* add. PETR. LAMBECIVS *Rev. Hamburg. l. I. p. 16. seqq.* INNOCENTIVS III. apud CLAVD. DV MOLINET ad *Stephanum Tornacens. ep. 141. & 161. Vniuersis Canonicis & vnum erat refectorium & mensa communis.* Quia igitur tales Clerici in societatem coadunati, communem mensam habebant, & in commune vescebantur; bona, quae eorum mensae seu sustentationi erant assignata, dicebantur de mensa eorum. Charta ann. DCCCL apud MEVRISIVM *hisor. Episcop. Metens. p. 137.* *vt nullus praedictam villam tollat, alienet, abstrahat - - ab altare B. Arnulphi, & mensa Fratrum Monachorum.* Charta HLudouici II Imp. ann. DCCC LXIV apud SCHATENIVM *annal. Faderbornens. l. III. p. 157.* *in beneficio res ipsae nulli concedantur, sed solummodo absolute ad mensam earum (Herifordensium sanctimonialium) iugiter deserviant.* *Tabularium Ecclesiae Augustod. ann. DCCCC XXII. Villam Ecclesiae S. Nazarii destinamus, obsecrantes, vt nullus Episcopus aut Comes a mensis eorundem Canonicorum subtrahere praesumat.* Et licet posterioribus temporibus, soluta vitae communiōe, praebendae inter Clericos distributae sint, & cuique ex Canonicis certa reddituum pars assignata; reddituum tamen pars in commune relicta, quae communis mensae dicta est, vmbra scilicet pristinae communionis. Huius mensae communis post distinctionem praebendarum mentionem facit INNOCENTIVS III. l. I. ep. 98. cuius epistolae fragmenta referuntur in c. 9. X. de *Constitut.* integra vero extat in *Compilar. III. c. 5. eod. tit.* Conf. ALTESSERRA *ibid.* STRAVCHIVS *I amoenit. iur. can. Eclog. II. c. IX. p. 47.* MATHEI de *nobilit. l. II. c. XXV. p. 458.* Vnde & apud

Mensa Canoniconum, seu Canonica.

Alii Canonici dicti sunt a κωνόνῳ i. e. matricula.

Alii a canone i. e. regula.

Bona communes mensae deputata dicta mensa.

Sublata communiōe adhuc communis seu bonorum pars.

IN-

Mensae Archidiaconus INNOCENTIVM III. l. II. ep. 21. *Mensae archidiaconus*, id est, bonorum in commune relictorum administrator, vid. BOSQVET ad Innocent. III. epist. p. 141. Divisa quoque sunt bona inter Episcopum & Capitulum, & huius bona de mensa Capituli dicta. INNOCENTIVS III. l. I. ep. 106. edit. Baluzii p. 57 cuius fragmentum quoque refertur c. 10. X. de reb. eccles. alien. vel non. *Possessiones ad mensam capituli, am vel capituli pertinentes alienare non debes.* Hinc mensa Capitularis in Bulla Innocentii VIII. anni MCCCCLXXXVIII. apud RENATI CHOPPINVM de Sacra Polit. Forens. l. II. tit. VI. n. 8. p. 410. *Fructus & redditus mensae Capitularis Ecclesiae Lemoviciensis.* Et Bulla Alexandri VI. ann. MD. apud EYNDEM p. 416. *Vnretur Mensae Capitularis Ecclesiae S. Dionysii.* It. in Concil. Tritendin. ann. MDXLV Sess. XXIII. c. XVIII. apud FRANCISC. LONG. A COROLIANO *summa Concilior. p. 1021. Ex fructibus integris Mensae Episcopalis & Capituli pars aliqua detrahatur.*

Mensa Episcopi vel ****** Mensa Episcopi seu Episcopalis, quatenus denotat *visum*, jam antiquitus cognita fuit. GREGORIUS NAZIANZENSIS Episcopus Constantinop. orat. XXXII. de se ipso dicens, *quod nec mensa laeta & opipara usus sit.* Concil. Carthagens. IV. ann. CCCXCVIII. c. XV. *ut Episcopus vilem supplicabilem & mensam, ac visum pauperem habeat.* Atque de hac mensa intelligendus METAPHRASTES loquens de Theodoro Episcopo: *Ex tricenis*, inquit, *sexaginta quinque aureis mensae suae adscriptis, quadraginta tantum singulis annis comedeat, reliquos omnes Ecclesiae largiebatur.* Et CYPRIANVS Episcopus Tolonenf. in vit. S. Caesarii Episcop. Arelatens. in Chronolog. Lerinensi, & To. I. SS. Ord. Bened. p. 658. *Donec omnes ab ipso essent redempti eo argento, quod venerabilis Eonius antecessor ejus Ecclesiae mensae reliquerat.* Ast Mensa Episcopalis, quatenus significat bona seu substantiam bonorum fixorum ad sustentationem Episcopi assignatam, demum posteriori aëvo originem suam trahit. Et licet post separationem mensae, & divisis inter Episcopum & Canonicos bonis, initio omnia bona Episcopalia *promiscue* etiam bona Mensae Episcopalis saepe dicerentur, ad distinctionem bonorum, quae Canonicis erant assignata, & quae Mensa Canonicorum seu Capituli vocabantur; Recentioribus tamen temporibus

DE ORIGINE BONORVM MENSÆ EPISCOPALIS. 9

poribus invaluit, ut quædam ad sustentationem mensæ & dignita-
tis Episcopalis *speciatim & perpetuo* destinarentur, quæ deinde in
specie bona Mensæ Episcopalis nuncupabantur. Horum autem bo-
norum diversas appellationes, quas in perlustrandis veteribus di-
plomatibus & Scriptoribus observare licuit, adscribere operæ preti-
um erit, ut uno quasi intuitu conspici possit, qua ratione hæc vox
succeslu temporum varie sit appellata. Communiter autem dicun-
tur *bona mensæ Episcopalis*, seu simpliciter *mensa Episcopalis*. An- Mensa E-
tiquissima hujus denominatio, quæ nobis occurrit, reperitur in piscopalis.
Charta Meinverci Episcopi Paderbornens. ann. MXXXVI. apud
SCHATENIUM *annal. Paderbornens. l. V. p. 499. Ne vero alicui*
successorum meorum - - mensæ suæ stipendia diminuisse videar. add.
Ejusdem Charta ann. MXXXI. apud *Eundem p. 483.* & Scriptor vi-
ræ Meinverci, Bulla Calixti II. P. ann. MCXX. apud LUN-
GIUM *spicileg. eccles. P. II. de Bamberg. n. XXI. p. 22. mansi Episco-*
palis mensæ tuæ servitio debiti sunt. Gest. Gvidon. Episcop. Ceno-
manens. ann. MCXXIII. apud IO. MABILLONIUM veter. ana-
lect. T. III. p. 337. Unde (de terra) mensæ suæ VII. (marcas argenti)
reservans. Charta Chunradi II. Imp. ann. MCXLV. in *Privileg.*
Hamburg. §. XLV. apud LINDENBROGIUM scriptor. Septentr.
p. 155. Idem Archiepiscopus contulit prænominato nobili clerico de men-
sa sua reditus XL. librarum. Charta Bernhardi Paderbornens. E-
piscopi ann. MCLV. apud SCHATENIUM *l. VIII. p. 804. de*
mensa nostra, quibus mensæ Episcopali amplius recompensavimus.
Charta Henrici M. Ducis Saxoniae & Bauariae ann. MCLXXXVI.
apud LUNIGIUM *P. II. de Lubecens. n. V. p. 292. dimissimus de-*
terminationem agrorum ad mensam episcopalem pertinentium. Charta Bern-
hardi II. Monasteriensis Episcopi ann. MCLXXXV. apud SCHATE-
NIUM *l. IX. p. 869. insuper quinque solidos in curti Hosvincte Episco-*
pales reditus pertinentes ibidem obtulimus & Episcopali Mensæ aliam
decimam sex solidorum in recompensationem restituimus. Apud IN-
NOCENTIUM *l. I. ep. 155. MCXCVIII. edit. Baluzii p. 85. reddi-*
tus duodecim altarium, qui ad Mensam Episcopalem specialiter fuerunt
deputati. Apud *Eundem l. II. ep. 165. ann. MCXCI. p. 445. Pos-*
sessiones spectantes ad Mensam tuam. It. Arrest. Parliament. Parisiens.
ann.

ann. MCCCIX. apud RENAT. CHOPPINUM de *domanio Fran-*
siae l. II. tit. IX. n. 19. p. 182. de decimis ecclesiarum noviter per sedem
Apostolicam adjunctarum Mensae Episcopali &c. Charta Caroli IV.
 ann. MCCCXLIX. apud IOANN. DE BECKA & WILHELMUM
 HEDAM *hisor. Episcop. Ultrajectens.* p. 249. *quia infra territorium*
mensae Episcopalis Traiectensis huiusmodi corruptelae surrexit, &c.
 Charta Caroli IV. ann. MCCCXLIV. Gregorii XI. & Wenceslai
 ann. MCCCXCVIII. apud ANTON. MATTHÆI de *nobilitat.*
l. II. c. X. p. 220. seqq. fructus & proventus ad mensam Episcopalem
Traiectensem pertinentes. Charta Florentii Episcopi Traiectens. ann.
 MCCCCLXXXVI. apud EUNDEM *l. II. c. XII p. 261. redditus, pro-*
ventus & obventiones Mensae nostrae Episcopalis. Charta Friderici Epi-
 scopi Traiect. ann. MCCCXCV. apud EUNDEM p. 263. *dat hi syne*
taselen boert, ibidem: dat hi syne taessel goede. Et ex schedis MS.
 ann. MCCCCVII. apud EUNDEM p. 260. *dat hy beswaren mocht*
syn tafel goeden met - - Iurament. Theodorici Archiepiscopi Pader-
bornens. ann. MCCCCXV. apud SCHATENIUM *l. XV. T. II p.*
521. Redditi Episcopi & Episcopalis Mensae non alienabo. Charta
 Capituli Lubecensis anni MCCCCXXIV. apud LUNIGIUM *P. II.*
n. CXLV. p. 396. fructus, redditus & proventus Episcopalis Mensae
Lubecensis. Charta Iohannis VII. Episcopi Lubecens. ann.
 MCCCCXXV. Bulla Legati Pontificii eod. anno, *Variaque Acta*
& Instrumenta iisdem annis apud LUNIGIUM *c. l. p. 450. seqq.*
quibus aliquot praebendae Mensae Episcopalis incorporantur. Bulla
 Marini V. P. ann. MCCCCXXIX. apud SCHATENIUM *c. l. p.*
560. Ecclesiam Paderbornensem, cuius Mensae Episcopalis fructus,
redditi & proventus &c. Diplomate Alberti Rom. Regis ann.
 MCCCCXXXIX. apud LUNIGIUM *c. l. p. 460. Mensa Episco-*
palis. Capitulatio Burchardi Episcopi Hildesienfis ann. MDLXII.
 apud EUNDEM *P. II. p. 1099. Redditi Episcopalis Mensae non alie-*
nabo. Capitulatio Christiani Wilhelmi Administratoris Magdebur-
 gens. apud EUNDEM *Spicileg. Eccles. Supplement. P. I. n. 120. p. 45.*
Ehal. Güther, Pfannen und Roth, oder In- und Einkommen an der
Stadt Halle, so allbereit dem Erz-Bischöfft. Tisch verwillig-
get. Capitulat. Iodoci Edmundi Episcop. Hildesien. ann.
 MDC-

DE ORIGINE BONORVM MENSÆ EPISCOPALIS. II

MDCLXXXVIII. apud EUNDEM P. II. p. 115. reditus Mensæ
 Episcopalis non alienabimus. Dicitur quoque Mensa Episcopi <sup>Mensa E-
 piscopi</sup>
 apud BALDRICUM Chron. Camer. l. III. c. XLIX. in T. VIII. Spici-
 leg. p. 169. INNOCENTIUS III. l. I. ep. 292. p. 155. partem decimarum
 ad Mensam Episcopi pertinentem. Charta Wilhelmi Episcopi Pader-
 bornens. ann. MCCCCXIII. apud SCHATENIUM l. XV. T. II.
 p. 511. in campis fructiferis ad Mensam Episcopi spectantibus. Mensa Ar-
 chiepiscopi apud COELESTINUM III. vel potius URBANUM III. <sup>Mensa Ar-
 chiepiscopi</sup>
 epist. ad Ravenens. Archiepiscop. quae extat c. VIII. X. de rebus
 ecclesiae alien. vel non & in Compilat. II. c. I. eod. tit. Possessiones sive
 reditus - de Mensa Archiepiscopi intelligendi. Mensa Archiepiscopalis <sup>Mensa Ar-
 chiepiscopi</sup>
 in Bulla Bonifacii IX. ann. MCCCCIV. apud LUNIGIUM P. III.
 n. XL. p. 26. & Gregorii XII. ann. MCCCCVII. apud EUNDEM
 c. l. n. XLIII. p. 31. Mense Archiepiscopali Salisburgen. unum annexum
 & incorporatum esset. Bulla Calixti III. P. ann. MCCCCLV. apud
 EUNDEM c. l. p. 42. Mensa Patriarchalis in Epistol. Clementis VI. <sup>Mensa Pa-
 triarchalis.</sup>
 ann. MCCCCXLII. apud WADDINGUM. Mensa Pontificalis apud ^{Pontificalis.}
 INNOCENTIUM III. l. I. ep. 250. p. 133. Possessiones ad Mensam pon-
 tificalem pertinentes. Mensa Apostolica in Charta Iohannis II. Ar-
 chiepiscop. Lugdunens. ann. MCXC. apud MABILLONIUM Ana-
 lect. veter. T. III. p. 492. in civitate Beneventana, quae proprie ad Men-
 sam Apostolicam pertinet. Mensa Episcopatus in Gestis Innocentii III. ^{Episcopatus}
 edit. Bosquetti p. 103. edit. Baluzii c. XCVIII. p. 61. possessiones ad men-
 sam cui Episcopatus spectantes, Iuramento Henrici Spigelii Episcop.
 Paderbornens. apud SCHATENIUM l. XIV. T. II. p. 356. Possessio-
 nes ad Mensam mei Episcopatus pertinentes non vendam. Eodem fen-
 su Mensa Ecclesiae apud INNOCENTIUM III. l. II. ep. 164. p. 445. ^{Ecclesiae.}
 Ecclesia S. Petri de Matera quae ad Mensam dignoscitur Acheruntinae
 Ecclesiae pertinere. Ita Mensa Abbatis. Charta Wicboldi abbatis <sup>Mensa Ab-
 batis.</sup>
 Corbejenfis ann. MCLI. apud LUNIG. P. III. p. 95. quod ipsum
 servitium nobis mensae abbatis Corbejenfis resignavit. CLEMENS
 V. Pontif. c. I. de Rescriptis & IDEM c. unic. §. quidam Clementin.
 de Excess. Prelator. Ecclesias ad mensas Abbatum spectantes. Bulla
 Martini V. Pontif. confirmationis Abbatis Udalrici & Afrae ann.
 MCCCC.

MCCCCXXVIII. apud LUNIG. P. II. p. 661. *Abbatialis mensæ fructus, redditus & proventus.* Eodem sensu dicitur *Tabula* in *Tabular. Abbat. Conchens. in Ruthenis Ch. LVI. Etsi, quod absit, adveniret aliquis Abbas aut Monachus qui hunc honorem vellet auferre de tabula sanctæ Fidis &c.* Ita quoque bona *Abbatissæ* dicuntur *Mensa*. In Charta *Adelheidis IV.* *Abbatissæ Quedelinburgens.* ann. MCLXXX. apud KETNERUM *Antiquit. Quedelinburg.* p. 197. *non de rebus nostræ Mensæ distractis.* In formula juramenti *Annæ Abbatissæ Quedelinb.* ab Engenio IV. præscripta ann. MCCCCXXX. apud LUNIGIUM c. l. p. 261. It. in formula juramenti *Magdalænæ Abbatissæ Quedelinb.* ann. MDX. apud LUNIGIUM c. l. p. 261. It. in *form. jurament. Annæ Abbatissæ Quedel.* ann. MDXV. apud LUNIG. *Reichs-Archiv Part. Special. Continuat. II. p. 873.*

§. II.

In primitiva Ecclesia Episcopi nulla bona aut redditus certos habuere.

Quemadmodum initio nascentis & sequentibus temporibus præfæ ecclesiæ, nullum hæc patrimonium habuit, nec ullos redditus alios, quam oblationes a fidelibus pauperum gratia factas *; Ita Episcopis, quibus cum Presbyteris in primitiva ecclesia communis eademque ratio & conditio fuit **, nulla fuere stipendia certa aut redditus speciales, sed habuerunt saltem administrationem & dispensationem rerum collectarum ad usum pauperum, ipsi tamen ad sustentationem suam promodo indigentia de iis participarunt ***.

Tempore Apostolorum ecclesia nulla bona habuit quam oblationes.

* Temporibus Apostolorum nulla ecclesiæ bona, nulli redditus certi, sed fideles, inter quos coniunctissima animorum unio & consensus erat, communionem quandam bonorum habebant *Act. II, 44, IV, 32.* Diuites enim bona sua vendentes pecuniam exinde redactam ad sustentationem indigentium conferebant *Act. IV, 34. V, 1, 399.* quæ deinde distribuebatur singulis, pro ut cuique opus erat *Act. II, 45. Act. IV, 35.* Conferebantur autem hæc oblationes ex Apostoli instituto primo quoque die hebdomadis, quo tum iam mos erat conuenire *I. Corimb, XVI, 1, 2.* Nemo tamen ad has oblationes compelle-

DE ORIGINE BONORVM MENSAR EPISCOPALIS. 11

batur, sed fiebant libere, spontaneo, nec fucato spiritu *Ab. V. 4.* pro-
 ratione cuiuscunque fortunae *Ab. XI. 29. I. Corimb. XVI. 2.* Col-
 lectiones quoque mittebantur in subsidium fidelium aliorum loco-
 rum *Ab. XI. 29. Rom. XV. 26.* Fideles autem priuatim quantum fie-
 ri poterat, pauperes suos sustentare debebant, nec facile ecclesiam
 fumentibus eorum gravare *I. Timorb. V. 16.* Sequentibus quoque tem-
 poribus ecclesiae pressae patrimonium eius consistebat saltem in ^{Idem obtri-}
 lationibus, quae vel singulis mensibus, vel singulis hebdomadibus, ^{nuit Sec. II,}
 prout charitas facultatesque suadebant, congestae, in pauperes, au-
 aegros, aut alia quacunq; necessitate laborantes distribuebantur.
 Hoc testatur **IUSTINVS MARTYR**, qui vixit circa medium *Sec. II.*
 in *Apologia II. in fin. edit. Paris. p. 98.* affirmans fideles omnes ruri-
 vrbisque conuenisse, quolibet dominico die ad solemne sacrum, quod
 completo pro arbitrio quemlibet suo contribuisset, quod a praeposi-
 to collectum in pupillos, viduas & ob morbum alicuius causam e-
 gentes erogatum esse. Has contributiones in publicis congressibus ^{Oblationes}
 vnicie factas esse pro *alendis pauperibus & indigentibus* ostendit **TER-** ^{fiebant}
TULLIANVS qui floruit exeunte *Secul. II.* in *Apologetic. c. XXXIX* ^{pauperum}
edit. Paris. p. 31. Si quod *artae genus, non de honoraria summa* (alii se-
 gunt de *oneraria summa, sed RIGALIVS* in *not. ad b. l.* obseruat,
 ita legi in antiquissimo codice, mentemque esse *Tertulliani*, quod ista
 summa non sit dehoneftamento religioni, quasi illa ideo redempta &
 venalis dici debeat, vt gentiles obiiciebant) *quasi redemptae religionis*
congregatur, modicam vnusquisque stipem mensrua die, vel CVM VE-
LIT, & si MODO VELIT, & si MODO POSSIT apponit: *nam*
nemo compellitur, sed sponte confert. Haec quasi deposita pietatis sunt.
Nam inde non epulis, non potaculis nec ingratis voratrinis dispensatur, sed
egentis alendis humanisque, & pueris ac puellis, re ac parentibus desitu-
tis, iamque domesticis senibus, item naufragis, & si qui in metallis, & si qui
in insulis vel in custodiis duntaxat ex causa dei sectae, alumni confessionis
suae sunt. Nullas igitur alias facultates, quam istas oblationes vo- ^{Sec. III.}
 luntarias ecclesiam *tribus prioribus seculis* habuisse ex probatis autori-
 bus fufe ostendunt **CENTVRIATORES MAGDEBVRGENSES** ^{Cur ecclesia}
Cent. III. Quod autem ex praediorum alienatione pecuniam confi- ^{tribus prio-}
 core maluerint primitiuae ecclesiae Christiani, id factum sine dubio ^{ribus seculi}
 est ^{nulla im-}
 mobilia.

possederit,
verz ratio-
nes.

est idcirco, non solum quod integer ecclesiae status non desiderabat, *bonorum immobilium* possessiones, cum eius maxima cura & sollicitudo esset magis in alendis pauperibus, quam corradendis bonis iisque conferuandis, sed & quod flagrans persecutionum aëstus & periculum confiscationis non permittebat *bonorum immobilium* acquisitionem, quam alias auaritia iam *Secul. III.* in nonnullis ecclesiis teste CYPRIANO de *lapsis p. 123.* & *l. I. ep. 7.* nec non ORIGENE *comment. in Matheum p. 420.* prorumpens, non respisset. Aliam rationem affert PSEUDO-ISIDORVS sub nomine MELCHTADIS PAPAE apud BLONDELLVM in *Pseudo-Isidoro p. 422.* qui id circo factum esse scribit, *quia futuram ecclesiam in gentibus Apostolis praeuidebant maximeque, quia dominus illis praedixerat: euntes in mundum vniuersum, praedicate euangelium; vel quia expellendos se nouerant a Iudaea & in gentibus dispergendos, ecclesiamque congregandam ex rudi populo: idcirco praedia in Iudaea minime sunt adepti, sed pretia tantummodo ad fouentes egentes.* Extat quoque hic locus truncatus apud GRATIANVM in *c. 15. Caus. XII, qu. I.* Sed haec ratio impostoris admodum ieiuna & insufficiens est, cum & extra Iudaeam infinitae fuerint ecclesiae, in quibus Christiani bona vsibus pauperum oblata vendebant. Conf. Celeberr. BOEHMERVS *iur. Eccles. l. III. tit. XIII. §. IV.* Equidem videretur ecclesias iam *Sec. III.* in aliquot locis bona immobilia & fundos possedisse, cum Alexander Seuerus Christianis locum ecclesiae, de qua controuersiam mouerant caupones, addiderit, VLAMPRIDIVS in *vi. Alexandri Seueri c. XLIX* in *Histor. Augusti. T. I. p. m. 1003* refert: *cum Christiani quendam locum, qui publicus fuerat, occupassent. Contra Popinariū dicerent, sibi eum deberi, verscripsit melius esse, ut quomodoocunque illic Deus colatur, quam popinariū dedatur.* Verum licet facile concedamus ecclesiis iam *Sec. III.* nonnunquam indultu nonnullorum Imp. quaedam loca fuisse, quae cultui diuino erant destinata, illas tamen talia loca propria habuisse, ex quibus proventus certos perceperint, ob iam adductas rationes improbabile est. Nec in contrarium facit, quod CYPRIANVS, de *lapsis p. 123.* mentionem faciat fundorum; agit enim de abusus & auaritia Episcoporum, qui non pro ecclesia, sed pro se ipsis & nundinas exercebant, & fundos alienos raperent. Nec obstat Edictum *Va. le.*

Pseudo-Isidori ratio
insufficiens
est.

An *Sec. III.*
ecclesiae
immobilia
possederint.

lerii Maximini apud EVSEBIUM *hisp. eccles. l. IX. c. X. edit. Vales. p. 364.* In illo enim imperator iussit, vt Christianorum agri, praedia, ab eius Antecessoribus in fiscum relata ipsis restituerentur : Nihil in eo mentio fit de agris seu praediis ecclesiae; quod patet ex ipsis Edicti verbis : *Coeterum vt indulgentia nostra prolixior appareat, illud etiam sancire volumus : vt si quae domus aut loca ad Ius Christianorum ante hac pertinentia, ex iussione diuorum parentum ad ius sibi deuoluta sint, aut ab aliqua ciuitate occupata, aut certe vendita, aut alicui dono data; eundem ad pristinum ius ac Dominium Christianorum reuocentur.* Diuersa autem sunt bona Christianorum priuatorum & bona ecclesiae possidere Christianae. Nedicam quod haec constitutio iam *Sec. IV.* tempore Constantini M. cum quo ille de imperio certabat, sit lata. Vergente enim *Sec. III.* & ineunte *Sec. IV.* nonnullas ecclesias, passim irrepente auaritia, durantibus persecutionum interstitiis, immobilia possidere cepisse, non omnino negari potest, quod patet ex *lege CONSTANTINI M.* apud EVSEBIUM in *vi. Constant. l. IV. c. XXXIV p. 462.* vbi praedia ecclesiae a persecutoribus ante ablata restitui iubet.

** Nomen Episcopi deriuari a graeco ἐπισκοπεῖν, quod significat attente inspicere, curiose obseruare seu speculari noto notius est; Quod & explicat ISIDORVS apud GRATIANVM *c. Cleros l. Dist. XXI.* Episcopi Graece, latine speculatores interpretantur. Nam speculator est praepositus in Ecclesia, ideo dicitur, quod speculetur & prospiciat populorum infra se positorum mores & vitam Et AVGVSTINVS *l. XIX.* apud GRATIANVM *c. Qui Episcopalem XI. Cauf. VIII. qu. 1.* Episcopus est nomen operis non honoris, Graecum est enim atque inde dictum vocabulum, quod ille qui praescitur eis, quibus praescitur, superintendit, curam scilicet eorum gerens. ἐπι quippe super : σκοπος vero intentio est. Ergo Episcopos, si velimus, latine Superintendentes possumus dicere. Initio ecclesiae orientis nullum discrimen fuit inter Episcopos & Presbyteros, sed vtrorumque eadem conditio idemque officium fuit, distinctis saltem nominibus indicarum. Videmus enim *Act. XX. 17. 28. & Tit. I. 5. 7. 1. Petr. V. 1. 2.* quod in apostolica ecclesia iidem, qui Presbyteri constituti & titulo Episcoporum insigniti atque per requisita Episcoporum propria definiti sunt. Veterum Docto-

Ineunte
Sec. IV.
nonnullae
ecclesiae
immobilia
possidere
coeperunt.

Nominis
Episcopi
explicatio.

Olita nullae
diferentia
inter Epi-
scopos &
Presby-
teros.

rum

rum haec eadem sententia, nec alia eorum S. Scripturae interpretatio; Quod pluribus confirmat HIERONYMUS ad *Evagrium Episcopum epist. LXXXV. Tom. II.* cuius fragmentum refert GRATIANUS *c. Legimus XXIV. dist. XCV.* Et si in primitiva ecclesia haec

Post unum ex
Presbyteris
ceteris praepositus
Episcopus dicitur.

aequalitas Episcoporum & Presbyterorum per aliquod temporis spatium illibata fuit, attamen cum in qualibet ecclesia particulari plerumque plures essent Presbyteri, paulatim invaluit, ut unus de illis electus ceteris praeponeretur, qui deinde in specie Episcopus appellaretur, & ad quem omnis ecclesiae cura pertineret, ut hoc latius docet HIERONYMUS in *Comment. ad c. I. epist. ad Tit. ex quo etiam nonnulla, sed mancarcescit GRATIANUS c. Olim V. Dist. XCVI.* Hanc sententiam Hieronymi de aequalitate Episcoporum & Presbyterorum ex multis aliis Patribus illustravit & erudite defendit DAVID BLONDELLUS in *Apolog. pro sentent. Hieronymi de Episcopis & Presbyteris.* Add. SALMASIUS sub nomine WALONIS MESSALINI in *tr. de Episcopis & Presbyteris.* Adversus Blondellum ex instituto scripsit HENRICUS HAMMONDUS nonnullas *dissertationes*, in quibus contrarium asserere contendit, sed

In Britannia
contra
Hierarchicos
& Puritanos.

nonnullam accuratius perpendit, persuadere potuit. In Britannia contra
Hierarchicos & Puritanos, versus inter
Episcopales, & Puritanos, ut vocantur, de cuius origine vid. GYLIEL. CAMDENUS *annal. rer. anglicar. p. 573.* A parte Puritanorum stetit DAVID CALDERWOOD in *Altar. Damascen. sive Eccles. Anglican. polit. c. IV. p. 83. seqq.* Novam quoque de primaeua Episcoporum & Presbyterorum differentia sententiam publicavit HENRICUS DODWELLUS in *paraenese ad externos, tam Reformatos, quam Pontificios de nupero schismate anglicano.* Ex Pontificiis ad hoc collimat BENEDE. BACCHANINIUS *Diss. de ecclesiast. hierarch. origin. Mutinae 1703.* Utrosque ex professo refutavit summe Reverend. Dn. BUDDIUS *Exercit. de origine & potestate Episcoporum in opp. Exercit. Theolog. p. 183.* Add. CASPAR. ZIEGLERUS *de Episcopis c. III. §. IV. p. 38. seqq.*

In primitiva Eccle-

*** Prioribus ecclesiae temporibus nulla certa salaria ecclesiae ministris aut Episcopis erant constituta, quia facultates ecclesiae

siae consistebant saltem in oblationibus, quae in usus pauperum
 convertebantur, ut *not. 1.* demonstratum est. Equidem illi pro
 ministerio sacro *optimo jure* stipendium exigere potuissent, ut plu-
 rimis argumentis evincit, *Paulus I. Corinb. IX. 7. seqq.* Ast pleri-
 que ab eo modeste abstinabant, quo gentes facilius ea temporalium
 abdicatione Christo lucrarent, adeo ut Apostoli saepe laboribus
 suis manualibus victum sibi quaererent, *Act. XX. 34. I. Corinb. IV.*
12. I. Thessal. II. 9. II. Thessal. III. 8. ne occasionem praebere-
 nt calumniandi, quasi finis ipsorum saltem esset temporalia conse-
 qui. Qua de causa & *Petrus I. epist. V. 2.* praecipit Presbyteris, quos
 & ibidem *συνμονωτρες* appellat, ne sua, sed quae Christo essent,
 quaerent, nec turpis lucri causa officio suo fungerent. Ha-
 bebant autem Episcopi administrationem & dispensationem harum
 oblationum, quam vel ipsi vel per alios ea de causa constitutos
 exercebant. Sic initio ipsi Apostoli distribuiebant istas oblationes,
Act. IV. 35. V. 2. VI. 1. & illam *διακονίαν τῶν ἑσπεριῶν* ministerium
mensarum Act. VI. 2. nihil aliud fuisse, quam dispensationem rerum
 collectarum ad sustentationem pauperum, §. *I. not. 2.* jam osten-
 sum est. Cum vero Apostolis melius visum fuerit, vacare *ministe-*
rio divino, quam *διακονίαν ἑσπεριῶν* constituerunt ad hoc septem-
 viros, *Act. VI. 3. 5.* Curam tamen pro alendis pauperibus non ab-
 jiciebant, *Rom. XV. 25. I. Corinb. XV. 1. seqq. Galat. II. 10.* Sequen-
 tibus temporibus idem observatum fuisse testatum facit *IUSTINUS*
MARTYR apolog. II. p. 98. Coeterum qui copiosiores sunt & volunt
 pro arbitrio quisque suo, quod visum est, contribuant: & quod ita col-
 ligitur, apud *PRÆPOSITUM* deponitur, atque inde ille opitulatur
 viduis, pupillis & his qui propter morbum, aut aliam quamlibet cau-
 sam egent, quique in vinculis sunt & peregre advenientibus hospitibus,
 & ut simpliciter dicam, *INDIGENTIUM IS OMNIUM CURA-*
TOR EST. Hoc & confirmat *ORIGENES xxxi. in Mattheum.*
Fideles simus pariter & prudentes ad dispensandos ecclesiae redditus. Fi-
deles quidem ut non devoremus, quae sunt viduarum & memores si-
mus pauperum & occasionem accipientes ex eo, quod scriptum est, Do-
minus constituit is, qui Evangelium praedicant, de Evangelio vivere, ne
amplius quaeramus CIBO SIMPLICI ET NECESSARIIS, ne
amplius

sia Episcopi
 nulla stipen-
 dia certa,

Episcopi ha-
 bebant dis-
 pensatio-
 nem obla-
 tionum.

Idem obi-
 vatum
 Sec. II.

Sec. III.

Sec. IV.

amplius teneamus nobis, quam demus esurientibus fratribus & scientibus atque nudis, & eis qui necessitatem patiuntur, in secularibus curis. Prudentes autem, ut unicuique secundam dignitatem uniuscuiusque subministremus. Idem adhuc pace ecclesiae redditā obtinuit, quod probant Concil. Grangrenf. ann. CCCXXIV. vel vt alii CCCXXV. c. 7. & 8. Si quis dat vel accipit fructus oblatos, praeter Episcopum vel eum, qui est constitutus, ad beneficentiae dispensationem, & qui dat, & qui accipit, sit anathema. Nec non Concil. Antiochen. I. ann. CCCXL. c. 25. ex vocatione DIONYSII EXIGUI n. 103. & apud GRATIANUM Caus. XII. qu. I. c. 23. Episcopus ecclesiasticorum rerum habeat potestatem, ut eas in omnes egentes dispense, cum summa reverentia & timore Dei. Ipse autem sit particeps, QUIBUS INDIGET, ad suas necessarias expensas, & fratrum, qui apud eum hospitalitatis gratia commorantur, vt nulla ex parte per inopiam defraudentur, secundum Apostolum qui dicit: habentes alimenta, quibus degamur, his contenti sumus. Quod si conuertat res ecclesiae in suos usus DOMESTICOS, & eius commoda non cum Presbyterorum & Diaconorum conscientia pertrahet . . synodo provinciae poenas iste solvat. Ex his autem adductis elucet, Episcopum nihil ex ipsis oblationibus & rebus ecclesiae accepisse, nisi ipse indigeret. Quod & confirmant *Canones*, qui *Apostolis* inscribuntur, & a *Clemente Rom.* compilati esse dicuntur; editi a BEUEREGIO Londini 1678. & a LABBEO Concil. T. I. p. 25. Ita enim c. XL. dicitur: Praecipimus vt in potestate sua Episcopus res ecclesiae habeat: Si enim animae hominum pretiosae illi sunt creditae, multo magis oportet eum curam pecuniarum gerere, ita vt potestate eius omnia indigentibus dispensentur per Presbyteros & Diaconos. Et c. XLI. Ex iis autem, quibus indiget, ad suas necessitates, & ad peregrinorum fratrum usus ipse percipiat, ut nihil eis posset omnino deesse. Inseruit quoque haec capita GRATIANUS suo decreto Caus. XII. qu. I. c. 22. & 24. Sed certum est hos canones longe post ab incerto autore esse inventos, ut ipsi confitentur BEUEREGIVS, ANTON. PAGIVS, ELLIES DUPIN *script. eccles. P. I. p. 24.* qui tamen eorum canonum compilationem referunt ad *Secul. III.* sed alii vt CENTURIATORES MAGDEBURGENSES, DALLÆUS, BLONDELLUS, BASNAGE, MASTRICHT demonstrarunt, eos demum circa finem

Sec.

Episcopi indigentes ex iis alebantur.

Sec. V. ad conciliandam Clericis auctoritatem esse confictos. Licet iam *Secul. III.* non solum Clerici, ne villo modo a ministerio sacro auocarentur, tam ex oblationibus mensurnis, quam quotidianis participarent, vt constat ex *CYPRIANO l. I. ep. IX.* sed & Episcopus suam ex iis ferebat partem, vt ex *EODEM l. III. ep. XXIV.* colligi potest; illi tamen istis reductibus non aliter vti poterant, nisi maxime indigerent, vt antea monitum est; hinc & Episcopi religiosi referuato sibi suisque clericis necessario victu atque vestitu omnia collecta in pauperes collocabant, quod passim inculcat *CYPRIANVS, in primis c. l. Infirmorum & omnium pauperum curam peto diligenter habebis, sed & peregrinis, si qui indigentes fuerint, sumtus suggeratis de QVANTITATE MEA PROPRIA, quam apud Rogationem Compresbyterum nostrum dimisi; quae QVANTITATIS ne forte iam vniuersa erigata sit, misi eisdem per Narisum Acolythum aliam portionem vt largius & promtius circa laborantes fiat operatio.* Conf. doctissimus *BOEHMERVS disp. iur. eccles. antiqu. ad Plin. II. Diff. VI. §. 20. seqq. & iur. eccles. l. III. tit. V. §. 53. seqq.* qui pluribus demonstrat non solum in ecclesia pressa, sed & sub Imp. Christianis administrationem & dispensationem rerum ecclesiasticarum fuisse penes Episcopum. add. *LVDOV. THOMASSINVS de vet. & nov. eccles. discipl. P. III. l. II. c. I. p. 289. seqq.*

§. III.

Postquam vero Seculo IV. sub Constantino M. & sequentibus Imperatoribus Christianis ecclesiae bona, rebus immobilibus in eam passim translatis, variis acquirendi modis receptis, licet non sine eius maximo damno adaucta sint *, multorum quoque Episcoporum ambitio pariter & avaritia crevit, ita vt illi plurimos Ecclesiae redditus sibi vindicarent parum vel nihil pauperibus & reliquo clero relinquentes **.

* Ex eo tempore, quo persecutiones cessarunt, & ecclesiae pax affulsit, quod contigit, cum Constantinus M. Christianorum sacra profiteretur, qui primus veneranda Christianorum fide Romana

Sec. III. Episcopi ex oblationibus partem capiebant. Illa utebantur pro modo indigentiae.

Sec. IV.

bonis ecclesiae auctis multi Episcopi plurimos redditus ad se traxerunt.

Sec. IV. Ecclesia bonis aucta.

muniuit imperium, vt loquitur ZENO l. Diui Constantini §. C. de natu-
ral. liber. in ecclesiam amplissima patrimonia, nec non res immobiles
translatæ fuere. Quod idem obseruat PSEUDO-ISODORVS sub
nomine MELCHIADIS apud BLONDELLVM in Pseudo-Isidoro
p. 422. at vero, inquit, cum inter turbines & aduersa mundi succresceret
ecclesia, eo vsque peruenit, vt non solum gentes, sed etiam romani principes,
qui bene totius vrbis Monarchiam tenebant, ad fidem Christi & baptismi
sacramenta concurrerent. E quibus vir religiosissimus Constantinus pri-
mus fidem veritatis potenter adeptus, licentiam dedit per vniuersum orbem,
sub suo degentes imperio fieri Christianos, sed etiam fabricare ecclesias &
praedia tribuere posse constituit. Denique idem praefatus princeps DO-
NARIA IMMENSA contulit. Paulo post: ab illo etenim tempore
& deinceps viri religiosissimi non solum POSSESSIONES & PRAE-
DIA, quae possederant, sed etiam semet ipsos consecrarunt. Hoc etiam

An Sec. III. refert GRATIANVS c. XV. *Caus. XII. qu. 1.* Magis vera sunt haec,
ecclesia im- quam illa, quae idem impostor profert sub nomine VRBANI I. qui se-
mobilia. di praefuit CCXXVI. apud BLONDELLVM in Pseudo-Isidoro p. 266.
possederit. ita scribens: *Videntes ergo Sacerdotes summi & alii, atque Leuitae & re-
liqui fideles, plus vtilitatis posse asserre, si haereditates & agros, quos ven-
debant, ecclesiis quibus praesidebant Episcopi, traderent, eo quod ex sum-
tibus eorum iam praesentibus quam futuris temporibus, plurima & elegan-
tiora possent ministrare fidelibus, communem fidem ducentibus, quam ex
pretio eorum ceperunt praedia & agros, quos vendere solebant, matricibus
ecclesiis tradere, & sumtibus eorum viuere.* Idem recenset GRA-
TIANVS c. XVI. *Caus. XII. qu. 1.* non cogitans, hanc posteriorem
narrationem, priori plane aduersari. add. c. *Attendendum XIII. Caus.
XVII. qu. IV.* FRANCISCVS quoque STYPMANNVS in *instituti-
posthumo de salariis Clericor. c. I. n. 257. p. 48.* PETR. MULLERVS
de *bon. parochial. c. II. ib. I.* & alii incaute ab hoc impostore seducti
sunt, vt statuerent ecclesias iam eo tempore praedia possidisse. Sed
totam hanc VRBANI I. epistolam confictam, & ex Prospero, Gre-
gorii, Eusebii, Gallicani, Concilii Parisiensis sub Gregorio IV & Coelestis
Theodosiani sententiis compilatam esse erudite ostendit DAVID
BLONDELLVS in Pseudo-Isidoro p. 270. Quamuis quidem CON-
STANTINVS M. primus publica lege cauisset, ut ecclesia praedia ha-

Sub Com-
stantino M.

be-

bere possit, non tamen negandum est, iam paulo ante Constantini M. tempora ecclesias in oriente passim domos, agros, prata possidere cepisse. EVSEBIUS in *vita Constant. M. l. II. c. XXXIX. ex edit. Va. lesii p. 462.* profert legem, qua praedia a dirissimis persecutoribus ablata restitui iubet: *Omnia ergo quae ad ecclesias recte visa fuerint pertinere: siue domus ac possessio sit siue agri siue horti, siue quaecunque alia nullo iure quod ad dominium pertinet immutato, sed salvis omnibus atque integris manentibus, restitui iubemus.* Sub hoc igitur Imperatore ecclesia non solum a persecutionibus tuta, sed & multis opibus & priuilegiis honorata facta est, vt pluribus commemorant *scriptores ecclesiastici* EVSEBIUS in *vita Constantini M. l. II. c. XXXV. hystor. eccles. l. VIII. c. 11. X. c. 1. seq.* THEODORETUS *l. I. c. XI.* SOCRATES *l. II. c. XIV.* SOZOMENUS *l. V. c. V. & c. XII.* NICEPHORUS *l. VII. c. XL.* Inter varias eius leges, quibus ecclesiam ditauit, immunitatibusque honorauit, extat *l. I. C. de S. S. ecclesiis*, qua concessit vnicuique bona sua ecclesiae relinquere; adest eadem quoque *lex in C. Theod. l. 4. de Episcop. & Cleric.* Add. GOTHOFREDVS ad *b. l. T. VI. p. 24.* & in *paratilis ibid p. 17.* Conf. quoque FR. BALDVINVS de *Constantini M. legib. p. 22.* Post Constantini M. tempora IULIANVS Iulianus apostata ea ademitt. *Parabata* ecclesiarum bona ademit, dicens maximo se beneficio Christianos afficere, nimirum vt ad inopiam redacti saperent & citius regnum caelorum intrarent, vt profert ipse Iulianus irridens in *Misopogone.* Add. SOZOMENUS *l. V. c. V. & THEODORETUS l. III. c. XII.* De Ioviano vid. THEODORETUS *l. IV. c. IV.* Sequentium Imperatorum Christianorum munificentia paulo rarior fuit; sed HORIVS multas annonas & possessiones templorum Gentilium ecclesiae donauit, vt patet ex *l. 20. C. Theod. de Pagan. & Sacrific.* THEODOSIVS *iuu. l. un. C. de bon. Clericor & Monach.* constituit, quod bona Episcoporum aliorumque clericorum nullis successoribus testamentariis vel legitimis extantibus, non fisco, vt antea, sed ecclesiae applicarentur. MARCIANVS non solum priuilegia a principibus retro concessa confirmauit, sed & salaria quae ecclesiis de publico ministrata sunt, inconcussa & immutata praestari iussit *l. 12. C. Iustin. de SS. ecclesiis.* ZENON *l. 14. C. eod.* omnem alienationem rerum ecclesiasticarum interdixit, easque augendas & ampliandas esse iussit.

In primis
priuatorum
liberalitate
bona eccle-
siae aucta.

ANASTASIVS quoque *l. 17. C. eod.* privilegia rerum ecclesiastica-
rum valde adauxit. Denique IVSTINIANVS quamcumque ali-
enationem rerum ecclesiasticarum omnino prohibuit, earumque aug-
mentum multis privilegiis & immunitatibus concessis, diligenter pro-
mouit, vt passim ex *eod. tit.* liquet. Priuatorum tamen liberalitas iis
temporibus superstitione longe lateque serpente, eo maior fuit, ita
vt multi integras facultates ecclesiis consecrauerint teste BASILIO
ep. 140. Quomodo autem bona ecclesiae terris, fundis, decimis,
centibus aliisque redditibus per donationes, testamenta, pacta aliaque
tam sub Constantino M. quam sub sequentibus Imp. in dies magis
crescente superstitione aucta sint, omnia persequi, instituti nostri ra-
tio non permittit. Varias istas accessiones bonorum ecclesiae per
singula secula fufe deducit THOMASSINVS *de veter & nov. eccles. disci-
pl. P. III. l. I. c. IV. p. II. seqq.* Praecipuum vero modum acquiren-
di sine dubio protulit doctrina de oblationibus faciendis,
bonisque relinquendis pro salute seu redemptione animae, quam tot
vicibus iam *Sec. V.* inculcat SALVIANVS *libris IV. aduersus auari-
tiam*, quos scripsit sub nomine *Timothei* forsan ad maiorem autorita-
tem scripto conciliandam. Editi sunt cum eius operibus a STE-
PHANO BALVZIO notisque illustrati *Parisii 1639. 8. etav.* Certe
hae doctrinae hunc effectum habuerunt, vt deinde ecclesia vsque ad
inuidiam ditata sit. Quis enim tam tenax rerum suarum, vt de sa-
lute sua aeterna sollicitus, non aliquam ex iis partem in ecclesiam
conferret, si hoc modo orbem effugere possit.

Eam maxi-
me promo-
vit doctrina
de oblatio-
nibus faci-
endis pro
redimenda
anima.

Augmen-
tum bono-
rum eccle-
siae nocuit.

** Ab eo tempore, quo ecclesia ad Christianos Principes
peruenit, multisque bonis & opibus abundare coepit, deterior eius
status factus est, variaque vitia in eam irrepserunt. Hoc conquire-
tur HIERONYMVS *in vit. Malchi Monachi*: *Ab Apostolis vsque ad
nostri temporis faciem ecclesia persecutionibus creuit, Martyris coronata
est, & postquam ad Christianos Principes venit, potentia quidem & diui-
tius maior, sed virtutibus minor facta est.* Et BERNHARDVS dicit: *sub
Christianis imperatoribus profecit quidem ecclesia opibus, defecit vero vir-
tute.* Nec non SEVERVS SVLPITIVS *dialog. I. c. I.* laudat di-
ctum cuiusdam, *qui aurum quodei porrigebatur, refugit altiori consilio
protestatus ecclesiam auro non strui, sed destrui.* Eodem modo & alii
Pa:

Patres temporalia ecclesiae bona eorumque novas accisiones, non vt laetitiae, sed vt tristitiae potius & gemituum materiam spectarunt. Episcoporum vicia creverunt.
 Cum igitur ab eo potissimum tempore multorum Episcoporum potentia, principatus, libido & auaritia pasim emergerent, iidem circa distributionem valde inique egerunt, & pleraque ad se traxerunt. Hoc Eorum ini-
 de statu Episcoporum sui temporis, refert **HIERONYMVS** de *Se quitas in ad-*
ptem ordin. eccles. c. V. apud **GRATIANVM** c. **XXIII. dist. XCIII.** *administratio- & dif-*
Nunc autem ex quo in ecclesiis, sicut in romano imperio, creuit auaritia, pensatione
perit lex de sacerdote, & visio de Propheta. Singuli quippe per poten- terum ec-
tiam Episcopalis nominis, quam sibi ipsi illicite absque ecclesia vindicarunt, clesiae.
TOTVM quod *Leuitarum* est, in vsus suos redigunt; nec hoc sibi, quod *SCRIPTVM* est (alias adscriptum), vindicant, sed *cunctis auferunt*
VNIVERSA. *Mendicat infelix clerus in plateis: & ciuili operi mancipat*
publicam a quolibet deposcit alimoniam. Equidem ex eo despici- tur cunctis sacerdotale officium, dum misericordia desolatus, iuste putatur
ad hanc ignominiam deuenisse. Et infra: Solus incubat bonis, solus mi- nisterio vitur, solus VNIVERSA sibi vindicat, solus partes inuadit alie-
nas, solus occidit vniuersos: Paulo post: Hinc propter sacerdotum a- uaritiam odia consurgunt; hinc Episcopi accusantur a clericis, hinc prin-
cipium litis, hinc origo criminis &c. Scio quidem, a viris emunctioris iudicii hunc tractatum in dubium vocari, & alii auctori seculi septimi tribui. Ast fatendum est antiquitatem quandam redolere, licet plu- Multi eorum maxi- rum maxi-
 rimis mendis scateat; Sicut & **HIERONYMVS** *epist. II. ad Nepotianum* quae indubiae auctoritatis est, non dissimiles eorum mores de- diturum ecclesiasti-
 scribit; Ex qua nonnulla excerptit ipse **GRATIANVS** c. **LXXI.** corum par-
Caus. XII. qu. II. Gloria Episcopi est pauperum inopiae providere: tem ad se
ignominia sacerdotis est, propriis studere diuitiis. Natus in paupere domo trahebant
& in tugurio rusticano, qui vix milio & cibario pane rugientem saturat. ad sum
re ventrem poteram, nunc simillam & mella fastidio: Paulo inferius .i. ad sum
Multi aedificant parietes, & columnas ecclesiae subtrahunt &c. IDEM auaritiam
ad Paulinum ibid. Nos suffarcinati auro Christum pauperem sequi- fatiendam
mur & sub praetextu elemosynae pristinis opibus incubantes, quomodo & ad ex-
possimus aliena fideliter distribuere, qui nostra timide reservamus. Eun- plendam li-
dem abusum bene notavit CHRYSOSTOMUS homil. CXXXVI. in Ipsorum auaritia
Matth. c. XXVII. p. 893. edit. Pariens. etsi causam reiicit in laicorum Sec. IV.
in- & V.

inclementiam: *Annon*, inquit, poterant etiam tempore Apostolorum domus & agri ab ecclesia possideri? cuius igitur rei gratia vendentes pecuniam offerebant? quia id multo melius erat profecto. Nunc vero secularium cura rerum vobis fatentibus, timor nostros inuasit Patres, ne dum colligere & seminare nihil studeatis, viduarum, orphanorum & virginum multitudo fame depereat. Qua re commoti haec sibi comparare coacti sunt &c. Post pauca addit: Modo autem in procuratores, dispensatores, caupones redacti Episcopi sunt, ob istarum rerum curam & sollicitudinem, cumque oportet ipsos animarum habere curam vestrarum, hoc praetermissio, illa sollicitudine curant, quae publicanis, quaestoribus atque villicis curanda sunt, de his quotidie cogitant & peruiugant. Post alia: Nec tot probra & convitia sustineremus, quod nimium ad possessiones sinus attenti. Illud enim evangelium; Vade & vende universa quae habes, & da pauperibus, & veni ac sequere me, opportune nunc ad ecclesiae Praesides, propter latas ecclesiarum possessiones, ac merito dici potest. Non enim sequi Christum aliter possumus nisi omnis crassioris & secularis curae sinus expertes. Nunc enim, proh dolor! vendemiae ac messi Dei sacerdotes, & venditioni & emitioni fructuum assunt. Licet ipsi Chrysostomo crimini datum, quod res ecclesiae inconsulto suo clero administraret, & in suos usus converteret, ut notat PHOTIUS in Biblioth. Cod. LIX. Quod ecclesiae reditus nemo novit, quo abeat. Quod haereditatem a Thecla relictam per Theodulum vendiderit. Non immerito ad ejusmodi Episcopos applicari potest, quod ZOSIMUS licet gentilis & religioni Christianae infensissimus l. V. histor. dicit: Dum pauperibus omnia erogare videri volunt, cum totos propemodum ad inopiam redegere. Eorum quoque avaritiam describit SULTITIUS SEVERUS dialog. l. I. c. XIV. Inbiant possessionibus emunt venduntque, quae sunt per omnia student. Multae eade causa querelae extant, apud AUGUSTINUM ep. L. & passim. Quae de causa ISIDORUS PELUSIOTA qui floruit initio Sec. V. variis epist. ad Cyrillum Alexandrinum conqueritur de Eusebio Pelusii Episcopo & de Presbytero Martiano, qui proventus ecclesiae deglucierant, ne minimam quidem eorum partem delibantibus pauperibus; Sic enim l. II. ep. CXXXVI. quod pauperum ipsis nulla cura fuerit, verum ecclesiae opes diripuerint, atque in suas ambitiones sumserint.

Episco-

DE ORIGINE BONORVM MENSAR EPISCOPALIS. 25

Episcopum autem participem fuisse huius deprædationis, ex eo probatur, quod ille ratiociniis a *Martiano* fraudulenter confectis, sine præcedente examine, nec teste adhibito subscripserit: *Cum in latebris, nec communicatis cum quoquam rationibus subscripserit, perspicuum est, cum non deceptum, aut circumscriptum fuisse, sed ecclesiastica bona versive labefactasse.* Erat & *Maron* eiusdem ecclesie presbyter & oeconomus, qui res ecclesie in suam domum converteret, sibi que vni vindicaret, cum tamen pauperibus essent distribuendae. Ita *l. I. ep. CCLXIX.* *Olim discipuli venditas facultates ad ecclesiam pauperum causa deferrebant: At tu contra omnino faciens, ecclesie ac pauperum bona domi tuæ impie colligis. Huic igitur impietati finem impone.* Oeconomus enim hic dictus est, quod pauperibus, quae ipsorum sunt, tribuat, *Propria autem ipsorum merito sunt ecclesiastica bona.* IDEM *l. V. ep. CCX.* *Dum quae a piis hominibus, in alimoniam pauperum sunt relicta, ea absumendo tuum in epulum conficis.* IDEM *l. V. ep. XXI.* dolet corruptum suorum temporum statum, dum Episcopi deliciis, opibus & honoribus inhiarent; nec iam sibi dispensationem rerum ecclesie creditam esse, sed proprietatem & dominationem iactarent. *Tunc virtute præediti sacerdotio admovebantur, nunc avari & pecuniae cupidi, tunc imperia dignitatesque ob rei magnitudinem defugebant, ut Nazianzenus, Chrysothomus & alii; nunc vero sponte assumunt ob deliciarum copiam atque inuadunt. Tunc voluntaria paupertate gloriabantur, nunc habendi cupiditate spontanea questum faciunt. Recidisse iam sacerdotii dignitatem ad regnandi cupiditatem apparet, ab humilitate ad superbiam, a ieiunio ad delicias prolapsam;* AD DISPENSATIONEM AD DOMINIVM VENISSE. *Non enim ut dispensatores administrare rem volunt, sed ut DOMINI sibi propria vindicant.* Add. IDEM *l. III. ep. CCXVI.* ubi ea de causa multa egregia differit. Alii vero Episcopi tunc temporis, dum ab avaritia abstinere Episcoporum vellent, in alia vitia, libidinem nempe & luxum incidebant, quo & libido & luxu Sec. IV. ipso bona pauperibus & ceteris clericis destinata auferebant, eaque xus Sec. IV. ad satandam suam libidinem & ambitionem conuertebant. Quod & V.

PALLADIUS dialog. de vit. Chrysothomi ann. 400. testatur: *Multi namque ex his, qui dicuntur Episcopi vitium vitio commutant, cupiditatem scilicet vanitate, instruentes mensas & sublimiora aedificiorum moles erigentes &c.* Post pauca: *Haec autem dixerim illorum causa, qui paupe-*

rum opes in hortos pensiles, in aquaeductos aëreos, in laucra parum pudica consumunt, quod omnia ad voluptatem peccantium faciunt. Luxum Episcoporum iam tempore GREGOR. NAZIANZENI, qui medio *Sec. IV.* floruit, maxime inualuisse, patet ex eius *Oration. XXXII.* qua dimissionem petit ab Episcopatu Constantinopolit. vbi exprobatum sibi esse conqueritur, quod nec mensa lauta & opipara, veste magnificatus sit, nec splendide in publicum prodierit, nec ob eos, a quibus conueniebatur, grauitatem & fastum adhibuerit. Eiusmodi Episcopos rebus ecclesiasticis ad suas voluptates abutentes taxat quoque AMBROSIVS Nazianzenī temporibus æqualis *ep. LXX.* Dum hi, qui primos locos ambiunt, economias pauperum in proprias voluptates & munerum distributiones insumunt, annihilata est canonum sinceritas, licentia peccandi multa est. Quo & pertinet, quod AMMIANVS MARCELLINVS sicut gentilis de Episcopis refert *l. XXVII.* procedere eos vehiculo confidentes, circumspicere vestitos, epulas curantes profusas, adeo vt eorum conuiuia regales superent mensas. Ipsorum quoque luxum coercuit *Concil. Carthagenens. IV. ann. CCCXCVIII. c. XV.* Vt episcopus vilem suppellectilem, & mensam ac vilem pauperem habeat, & dignitatis suae auctoritatem, fide & vitæ meritis quaerat. Quem canonem refert quoque GRATIANVS *c. VII. dist. XLII.* Fuerunt tamen etiam illis temporibus Episcopi cordati & religiosi, qui non solum aliorum Episcoporum huiusmodi peruersos mores & iniquitatem in administrandis & dispensandis rebus ecclesiasticis valde reprehendebant, sed & qui ipsi puriorem vitam agere studentes res ecclesiasticas, vt proprias non in suos vsus vertebant, sed vt commendatas in pauperes distribuiebant, quod testatur PROSPER *de vit. contemplat. l. II. c. IX.* cuius fragmentum quoque extat apud GRATIANVM *caus. XII. qu. 1. c. 13.* Expedit facultates ecclesie provideri, & proprias perfectionis amore contemni, non enim propriae sunt, sed communes ecclesie facultates, & ideo, quisquis omnibus quae habuit dimissis, aut venditis, sit rei suae contemtor, cum PRÆPOSITVS fuerit factus ecclesie, omnium quae habet ecclesia efficitur DISPENSATOR. Prouocat ad exemplum Paulini & Hilarii dicens: Tales ac tanti viri non vt possessores, sed vt procuratores, facultates ecclesie possidebant. Et idcirco scientes nihil aliud esse res ecclesie, nisi vota fidelium, pretia peccatorum & patrimonia pauperum; non eas vendicauerunt in vsus suos, vt proprias, sed vt commendatas pauperi-

Puri tamen Episcopi res ecclesiasticas non in suos sed in pauperum vsus erogabant.

ribus diuiserunt. IDEM c.l. c. X. & seqq. docet & clericos & Episcopo ex facultatibus ecclesiae nihil amplius percipere debere, nisi in quantum ipsi egeant, IDEMQVE c. l. contra eos, qui ecclesiam, quam de propriis facultatibus iuuare debuissent, suis expensis insuper grauabant, valde inuehit. Vnde iam *Concil. Antioch. I.* ann. CCCXL. c. 25. *Hoc & Concilii constitutum.* & *Canonibus dictis Apostolorum* constitutum, vt Episcopi nihil in suos vsus erogent, nisi ipsi sint egentes. Et in *Concil. Carthag. IV.* ann. CCCXCVIII. c. 31. vt *Episcopus rebus ecclesiae tanquam commendatis, non tanquam propriis vtatur;* Idem extat apud GRATIANVM *caus. XII. qu. II. c. 52.* Et in pura ecclesia talem morem semper obseruatum fuisse, vt Episcopi diuites ex proprio non ex ecclesiae redditibus sustentarentur, patet ex CHRYSOSTOMO de *Sacerd. l. III. c. XV. Populum aliquando eligere diuitem in Episcopum, vt non indigeat alimentis ex ecclesiae prouentibus quaesitis.* Quin nonnulli Episcopi paupertatem libenter sustinebant, quo ex rebus ecclesiasticis pauperibus largius prospicere possent. Exemplo suo comprobatur THEODORITVS Episcopus Syriae ep. 173. dicens: *Quod autem cum tot annis fuerim Episcopus, non domum possederim, non agrum, non obulm, non sepulcrum, sed sponte electam amplexus sim paupertatem, & quas nobis a parentibus obuenerant, post illorum mortem statim distribuerim, norunt omnes, qui in oriente habitant.* IDEM ep. 123. ad Vranium Emesae Episcopum scribit. *Id quidem certo scito, o Domine, quod cum alii Deo dilectissimi Episcopi eulogias mihi miserint, illas minime accepi, non quod illos qui eas miserunt contemserim, sed quia adhuc ab eo necessariam victum habemus, qui etiam coruis abundanter illum largitur: tuae vero pietati nihil tale fecit.* Huius rei egregium argumentum in vtramque partem tam de opibus, quam paupertate nonnullorum Episcoporum Sec. IV. profert SEVERVS SVLPITIVS *Hist. Sacra l. II. p. m. 154.* quod nempe in Concilio Arminensi Episcopi Aquitani, Galli & Brittanni annonas & cellaria, id est, metata seu hospitia, quae Constantius Imp. iis dare praeceperat, tanquam ipsis inde cens vsum, respuisent, suisque sumtibus viuere maluissent; tres autem e Britannia tenuiores fiscalibus oblati vsi sint, sanctius putantes fiscum gratiare, quam singulos. Et subiicit SVLPITIVS: *Hoc ego Gaudium Episcopum nostrum quasi obtrectantem referre solitum audiuim, sed longe aliter senserim, laudique attribuo Episcopos tam pauperes fuisse*

vt nihil proprium haberent, neque ab aliis potius, quam sisco sumerent, ubi neminem grauabant, ita in vtrisque egregium exemplum. De aliis Episcopis qui Sec. IV & V, adeo pauperes fuerunt, vt ad concilia generalia propriis sumtibus iter facere non possent, sed sumtibus a principibus ipsis concessis vterentur vid. EUSEBIUS de vit. *Constant. M. l. III. c. VI.* THEODORETUS *l. I. c. XVI.* NICEPHORUS *l. X. c. XIV.*

§. IV.

Postea di-
uisio quar-
tarum in-
troducta, &
Episcopo
quarta redi-
tuum pars
assignata.

Haec autem iniqua nonnullorum Episcoporum dispen-
satio prouentuum ecclesiae occasionem praebuit, vt certus a
legibus ecclesiasticis praescriptus sit distribuendi modus, qui &
in plurimis ecclesiis receptus, nempe vt omnium reddituum
quatuor partes fiant: quarum vna detur pauperibus, altera cle-
ricis, tertia fabricae, quartam Episcopus retineat, tam pro sua
sustentatione, quam hospitalitatis causa exercenda. *

Ob iniustam
Episcoporum
administrati-
onem diuisio
quartarum
instituta.

* Non veri absimile est, istorum Episcoporum dissolutos mo-
res in minus recte & sincere administrandis ecclesiae bonis, qui multas
lites & querelas tunc pariebant, vt §. *anteced.* dictum est, hanc diffri-
butionis legem peperisse; Vt enim huic gliscenti malo occurreretur,
non sine noua sed necessaria iuris remissione omnes ecclesiae prouen-
tus in quatuor partes diuisi sunt. Hoc ipsum constituit THOMASSI-
NVS *de vet. & nov. eccles. discipl. P. III. l. II. c. XIII. n. 9. p. 314.* Iam ve-
ro quod perfirinimus hac portionum lege obuiatum esse auaritia Episco-
porum & Clericorum cupiditati, noua quadam, sed tum necessaria indul-
gentia, id vero ne in controuersiam quidem iam venire potest. Plura enim
sunt exempla, ubi rapacitati Episcoporum irascebantur pauperes, paupe-
rumque flagrantissimi defensores. Ea erga non improbabilius occasio fu-
isse conicitur eius partitionis faciendae. Add. FR. DVARENVS de
Sacr. eccles. ministr. L. II. c. I. p. 146. qui idem non negat, hanc dispen-
sandi rationem introductam esse ob cupiditatem male administranti-
um. Quo tempore haec distributio canonica & quadripartita redi-
tuum ecclesiae in Episcopum, in Clerum, in Pauperes & in Fabricam
instituta sit, non facile constat. Si fides tribuenda est *Concilio Roma-*

An Sec. IV.
diuisio quar-
tarum sit in-
troducta?

no anno CCCXXIV. sub Syluestro habito c. IV. apud FRANCISCA CO-
RIOLANO in *summa Concilior. p. 200.* eo iam tempore reditus eccle-
siae quadripartiti sunt. *Communes autem omnibus mihi consortibus mo-
numentum hoc, ut de redditibus ecclesiae quatuor partes fient, quarum vna
cedat pontifici ad sui sustentationem; altera presbyteris & diaconis & o-
mni clero; tertia templorum & ecclesiarum reparationi; quarta paupe-
ribus & infirmis & peregrinis.* Huius autem Concilii auctoritati mul-
tum detrahit HINC MARYS Archiepiscopus Remensis qui ep. XLVIII
n. 21, *Opp. T. II. p. 793.* quam sub nomine Caroli II. Imp. ad Ioannem
Papam scripsit, hoc iudicium de eo fert: *Ceterum, quoniam quasi in au-
toritate profertur: Sanctum Syluestrum Papam decreuisse talia, quae
Catholica ecclesia inter Synodalia decreta non computat, quae maiores
nostri inde nobis tenenda suis posteris reliquerunt, hic necessarium ponere
duximus.* conf. PETR. de MARCA de concord. Sacerdot. & Imper. l.
I. c. XI. n. 4. p. 65. Certius statuendum est ante Sec. V. nulla lege Demum Sec.
ecclesiastica hanc diuisionem in quatuor partes esse praeceptam. V. praecepta.
Pri- mus eam obseruandam iussit SIMPLICIVS, qui sedi Papali praefuit ab
anno 467. vsque ad annum 483. licet non negandum sit, hanc distri-
butionem iam ante consuetudine quadam in ecclesiis passim fuisse in-
troductam, sicut & SIMPLICIVS Papa tanquam de re vilitissima lo-
quitur. Occasionem huius constitutionis dedit Gaudentius Ausiniensis
Episcopus, qui praescriptas regulas in sectione reddituum ecclesiae
non obseruauerat. Qua de causa Pontifex Seuerum Episcopum dele-
gauit, ut reditus ecclesiae in quatuor partes secentur. Ita enim ep.
III. scribit: *Simul etiam de redditibus ecclesiae vel oblatione fidelium quid
deceat nescienti, nihil licere permittas, sed sola ei ex his quarta portio re-
mittatur, duae ecclesiasticis fabricis & erogationi peregrinorum & paupe-
rum profuturae, ab Onagro Presbytero sub periculo sui ordinis ministran-
tur, vltima inter se Clericis pro singulorum meritis diuidatur. Tres illas
portiones, quas per triennium dicitur sibi tantummodo vindicasse, restituat.*
Haec quoque sed mutilata refert GRATIANVS c. XXVIII. *canf. XII.*
qu. II. SIMPLICIVM secuti sunt GELASIVS & GREGORIVS M. qui Sec. VI. & se-
quentibus
hanc diuisionem in omnibus ecclesiarum redditibus siue ex bonis no-
niter acquisitis, siue ex dote ipsa prouenerint, faciendam esse rescripte-
runt, vt extat apud GRATIANVM *Canf. XII. qu. II. c. XXIII. XXIV.*
confirmata.

Cur Episcopo
quarta omni-
um reddituum
assignata,

Cumque ab Episcopis Siciliae vſitatum fuerit, vt antiquos ſaltem reditus in quatuor partes diſtribuerent, nouiter vero acquiſita ſuis vſibus retinerent, hanc conſuetudinem correxerit GREGORIVS M. l. III. ep. XI. p. 41. apud GRATIANVM c. XXIX. *ibid* Add. GREGORIVS M. l. IV. ep. XLII p. 60. & l. XI. ep. XLVII. p. 179. vbi quaedam ſingularia de hac diuiſione diſponit. Quod autem vni & ſoli Episcopo quarta omnium prouentuum portio assignata ſit, cum tamen reliqui Clerici in vniuerſum pari portione contenti eſſe deberent, haec ratio erat, quod praeter ſuam propriam ſuſtentationem & aduenarum, hoſpitum & captiuorum cura ipſi mandata eſſet, vt patet ex GELASII *epiſt.* X. apud GRATIANVM c. II. *Cauſ. XVI. qu. II. Reliquum ſibi Episcopi vindicent, vt, ſicut ante diximus, peregrinorum atque captiuorum largiores eſſe poſſint.* Nec non ex GREGORII M. *epiſt.* ad Auguſtinum Anglorum Episcopum l. XII. c. I. *india. VII. p. m. 193.* & apud GRATIANVM *Cauſ. XII. qu. II. c. 8. quatuor fieri debent portiones, vna videlicet Episcopo & familiae eius propter hoſpitalitatem & ſuſceptionem.* Licet quidem hic mos potiſſimum Romanae eccleſiae fuerit, iſtius ſedis tamen Praeſules eum in aliis eccleſiis introducere ſtuderunt, dum Episcopis nouiter ordinatis praeceptum traderent, vt in ſuis eccleſiis hanc quadripartitam diuiſionem obſeruarent, vt GREGORIVS M. c. l. refert; idem tamen GREGORIVS maluit, vt Episcopus omnia in commune cum ſuis Clericis poſſideret, quod & in Anglia ab Auguſtino introductum fuit. *Sed, inquit, quia tua fraternitas monaſterii regulis erudita ſeorſum viuere non debet a Clericis ſuis: in Eccleſia Anglorum hanc debet inſtituere conuerſationem, quae initio naſcentis eccleſiae fuit Patribus noſtris, in quibus nullus eorum ex his, quae poſſidebat ſuum eſſe dicebat, ſederant illis omnia communia.* In hiſ igitur eccleſiis, vbi communis vitae ſocietas erat inſtituta, ſectio in quatuor partes nullum habuit locum, quia Episcopo & Clero de communi eccleſiae patrimonio ſuſtentatis, ſuperflua omnia, de patrimonio pauperum in pauperes erant eroganda, quod GREGORIVS paulo poſt in verbis vltimis exprimit: *Communi autem vita viuentibus iam de faciendis portionibus, vel exhibenda hoſpitalitate, & adimplenda miſericordia, nobis quid erit loquendum, cum omne quod ſuper eſt, in cauſis piis ac religioſis erogandum eſt Domino docente, quod ſuper eſt, date eleemoſynam.* Eadem extant apud GRA

Ti

TIANVM *caus. XII. qu. I. c. 8.* Add. BEDA *Histor. anglic. l. I. & l. IV. c. XXVI.* In illis autem ecclesiis ubi nulla communio obtinebat, & ubi partitio canonica erat introducta, Episcopus quarta parte contentus esse debebat, & ultra eam ex reliquis nihil amplius accipiebat. *Pal-* Ultra suam quartam Episcopus nihil capiebat ex reliquis.
litur ergo, meo iudicio, MARC. ANTON. de DOMINIS qui l. IX. de rep. eccles. c. VII. n. 41. p. 81. putat: Episcopum, si tota quarta pars ei non satis fuisset pro ipsius honesta & frugali sustentatione, ante omnia ex tota massa sibi plene prospicere potuisse, & tum demum reliquum in tres partes diuisum esse. Etenim hoc modo fieri potuisset, Episcopum totam massam, vel maximam eius partem, si eam ad suam prouisionem necessariam existimaret, absumpsisse, nihilque vel parum, quod inter Clericos, Fabricam & Pauperes diuidi potuisset, reliquisse: quod tamen contra institutum ecclesiasticum fuisset, cum haec distributio ideo introducta, ne Episcopi omnia vel pleraque auferrent, & ut etiam Clericis, Fabricae, & pauperibus sufficiens & necessaria portio salua esset; quae autem intentio tunc plane elusa, & remedium diuisionis omnino frustra fuisset. Quomodo autem haec distribuendi ratio in Italia, Gallia, Germania & Hispania (licet in Hispania saltem tres fierent partes, deficiente quarta pauperum, quae sine dubio latebat in parte Episcopi & Clericorum) paulatim introducta & per plura secula obseruata fuerit, id prolixè deducit *LYDOV. THOMASSINVS de veter. & nov. eccles. disciplin. P. III. l. II. c. XIII pag 313. seqq.* add. *MARC. ANTON. de DOMINIS de Republ. eccles. l. IX. c. VII. n. XII. p. 76. seqq.* *CASP. ZIEGLERVS. de dote ecclesiae c. IX. n. 13. p. 205. seqq.* *PAVLVS SARPVS tr. des benefices art. VII. seqq. 10.* *LA VNQVVS de cura ecclesiae pro pauperibus.*

§. V.

Haec famosa partitio quartarum paulatim in desuetudinem abiit, cum non solum, canonica vita introducta, multis clericis certis prouentibus assignatis, diuisionis quartarum in congregationibus canonicorum, quibus ad communem mensam sustinendam, certi prouentus erant assignati, haec distributio raro obseruaretur; sed & multis clericis, in pri- mis quartarum

Canonica
vita intro-
ducta &
multis cle-
ricis certis
prouentibus
assignatis,
diuisionis
quartarum

fenfim exoleuit, & episcopi plurimos ecclesiae redditus iterum ad se traxerunt. mis parochiis ad eorum sustentationem, nec non fabricae ad templorum restaurationem, item pauperibus ad ipsorum alimentum, seorsim quaedam bona, nulla ratione quadripartitae diuisionis habita, passim concederentur. Et inde Episcopi maximam reddituum ecclesiasticorum partem ad suam sustentationem sibi iterum adscriperunt ***.

Olim clerici dicti sunt canonici a canone s. matricula s. stipendio.

Post a canone s. regula.

Ab his hodierni canonici derivandi. Primus Godegrandus tempore Pipini eos instituit.

Ratio huius institui.

* Licet olim quilibet clerici, tam a canone seu *matricula*, cui inscripti erant, quam a canone seu *stipendio*, quo alebantur, canonici dicerentur, vt plenius ostendunt THOMASSINVS de *veter & nov. eccles. disciplin. P. I. l. III. n. 4. p. 639. seqq.* & GERARDVS DVBOIS *hisor. eccles. Parisens. l. XI. c. I. §. 5. p. 320. nec non l. XI. c. VIII. pag. 780. seqq.* Atramen tempore Pipini & Caroli M. non amplius ab illo ecclesiae canone seu matricula aut stipendio, sed a canone seu *regula vitae*, quae ipsis seruanda praescribatur, canonici dici coeperet, & ab eo demum tempore hodierna Canoniorum ratio derivari debet. Etenim tempore Pipini GODEGRANDVS, vel *Chrodogandus*, vt SIGEBERTO ad *an. 764. vel Ruotgangus* vt LAMB. SCHAFFNABVRGENSI ad *ann. 765.* & CHRON. LAVRISHAM. Mentium Episcopus (de quo plura vid. apud PAVLVM VVARNEFRIDVM de *Episcop. Metens.*) Clericos suos primum congregauit, cum ad vitae communis societatem, tum ad quaedam veluti claustra ad instar Monachorum, certas illis regulas viuendi ex canonibus excerptas praescribens, vt testatur PAVL. DIACONVS apud DVCHESNIVM *Histor. Franc. T. II. p. 204. Hic clerum adunauit, & ad instar coenobia intra claustrorum septa conuersari fecit, normamque eius instituit, qualiter in ecclesia militare deberent &c. Quod vsque ad id tempus in Metensi ecclesia factum minime fuit.* Occasio huius institui sine dubio fuit, quod illis temporibus deperdit & corrupti clericorum mores vbique inualuissent, qui vt reprimerentur, & clerici ad honestam piamque vitae ac morum rationem assuefierent, Chrodogandus hoc vitae genus introduxit, vt hoc ipse in *prolegom. regulae a se propositae* apud LABBEVM *Concilior. T. VII. p. 1445. exponit. Cum in tantam negligentiam clerum plebemque deuenisse conspicerem, coepi mores suos*

*stus conquirere, quid agere debeam, sed diuino fultus auxilio, fratrumque
 spiritualium consolatione adiutus volui necessitate compulsus paruulum de-
 cretulum facere, per quod se clericus ab illicitis coerceat, vitiosa deponat,
 mala diu longeqve vsurpata derelinquat, vt dum mens ab assuetis vitiis va-
 cuatur, facilius quae bona optimaque sunt, inserantur. Haec regula
 XXXIV capitulis constans recensetur a LABBEO c. l. p. 1446. Huius <sup>Id alii episco-
 pi imitati
 sunt.</sup> exemplum mox passim imitati sunt alii Episcopi, dum clerum suum
 cathedralis ecclesiae coadunarent, & secundum canones in Conci-
 liis dispersos viuere docerent. Hoc quoque institutum valde pro- <sup>Et a Carolo
 mouit CAROLVS M. iussitque, vt omnes Clerici vel regulariter, M, propaga-
 vel canonice viuant. Illi dicebantur Monachi seu Regulares, qui re- ^{tum.}
 gulam Benedicti profitebantur, hi appellabantur Canonici, quibus pro- <sup>Distinctio ca-
 regula erant canones ecclesiae a Chrodogando propositi. Ita CARO- ^{nonicorum}
 LVSM. in Concilio Aquisgran. ann. DCC LXXXIX. c. 73. apud LAB- ^{a regularibus}
 BEVM T. VII. p. 985. & in Capitul. l. I. c. 71. apud BALVZIVM l. ^{f. monachis.}
 I. c. 69. p. 714. Simul & hoc rogare curauimus, vt omnes vbicunque, qui
 se voto Monachicae vitae constrinxerunt, monachice & regulariter omnimo-
 dis secundum votum suum viuant. Paulo post: Similiter, qui ad cleri-
 catum accedunt, quod nos nominamus canonicam vitam, volumus vt illi ca-
 nonice secundum suam regulam omnimodis viuant, & Episcopus eorum
 regat vitam, sicut Abba Monachorum. Et eadem distinctio seruata a-
 pud LABBEVM c. l. c. 77. & apud BALVZIVM c. l. c. 75. de cle-
 ricis, qui fingunt esse Monachos: vt vel veri Monachi sint, vel veri ca-
 nonici. In Append. Capitul. Caroli M. c. IX, p. 792. De relinquentibus
 seculum, vt vnum e duobus eligant, aut plener secundum canonicam,
 aut secundum regularem institutionem viuere debeant. Idem repetitum
 pleniusque explicatum est in Capitul. Caroli M. anno DCCCL. ex leg.
 Longobardor. l. III. Tit. I. c. 8. apud BALVZIVM T. I. c. 37. p. 335.
 Eiusdem Capitular. ann. DCCCII. c. 22. apud EVNDEM p. 369.
 Eiusdem Capitular. ann. DCCCXIII. c. 4. apud EVNDEM p. 503. Haec
 quoque vita Canonica magis stabilita est Concil. Arelatens. VI. c. 6.
 apud LABBEVM T. VII. p. 1236. Moguntinens. c. 9. p. 1244. Rbemens.
 II. c. 8. p. 1253. Turonens. III. c. 23. seqq. p. 1264, quae omnia anno <sup>In primis a Lu-
 DCCCXIII. sub eodem Imp. CAROLO M. habita sunt. Cum <sup>douico Pio
 certa regula
 canonicis
 vaga praescripta.</sup>
 autem horum Canonicorum vita haecenus pro varietate ecclesiarum
 E</sup></sup></sup>*

vaga & diuersa fuerit, in *Concil. Arelatens.* anno DCCOXXVI. iubente Imp. LUDOVICO Pio certa viuendi forma & regula praescripta est, quae extat in *T. VII. Concilior. p. 133.* Idem patet ex *Ludouici Pii Capitul. Aquisgran.* eodem anno c. 3. apud BALVZIVM *Capitul. I. I. c. 79. p. 718.* Quia vero canonica professio a multis, partim ignorantia, partim desidia debonestabatur, operae pretium duximus, Deo annuente, apud sacrum conuentum ex dictis Sanctorum Patrum velut ex diuersis praeis quosdam vernantes sterculos carpendo in vnam regulam canonicorum & canonicarum congregare, & canonicis vel sanctimonialibus seruandam contrudere, et per eam canonicus ordo absque ambiguitate possit seruari. Quod in hoc conuentu Imp. Ludouicus Pius librum canonicae vitae normam gestantem componi fecerit, confirmat AVCTOR *vita: Ludouici Pii, & AIMOINVS I. V. c. X.* add. ADEMARVS Chabacensis in *chronico* apud LABBEVM *biblioth. nov. Mss. T. II. p. 158.*

In multis ecclesiis iam olim mensa clericorum communis

** Equidem iam olim a multis episcopis in suo clero talis communis vita erat instituta, ita vt communi mensa & domo vterentur, quod supra *S. I. n. 3.* ostendimus. Verum tales clerici nondum erant adstricti ad certam regulam, quales canonici tempore Pipini & Carolingorum; hinc licet GREGORIUS TVRONENSIS qui vixit Sec. VI. in *hyst. Franc. l. X. c. XXXI. T. I. Script. Franc. p. 457.* iam mentionem faciat mensae canonicorum, per eam tamen nihil aliud intelligi potest, quam mensa clericorum, quia eo tempore clerici, qui stipendio ecclesiastico alebantur vel matriculae erant inscripti, promiscue canonici dicti, vt *not. praeced.* obseruatum; quod & patet ex eodem TVRONENSI in *vii. Patr. c. IX.* vbi de Abbate Patroclo refert: *ita vacabat ieiuniis, vt nec ad conuiuium MENSÆ CANONICÆ cum reliquis accederet CLERICIS.* Quod audiens Archidiaconus fremens contra eum ait; *aut cum reliquis fratribus cibum sume, aut certe discede a nobis. Non enim recte videtur, vt dissimiles cum his habere victum, cum quibus ecclesiasticum implere putans officium.* Dicitur igitur hic mensa canonica eorum clericorum, qui nullam certam regulam praescriptam habebant. Postquam vero temporibus Pipini ac Carolingorum Canonici, qui certam regulam profitebantur, orti sunt, in his quoque communio introducta, quae in communi claustro, refectorio & dormitorio consistebat. Et quidem CHRODEGANDVS in regula suis canonicis praescripta *cap. XXI.* ha-

In primis canonicis mensa communis fuit.

hactenus inedito apud LABBEVM T. VII. p. 1454. ita de mensis in claustris ordinandis disponit: Prima mensa Episcopi cum hospitiis & cum peregrinis sit, & ibidem Archidiaconus, vel quibus Episcopus iusserit, sedeant: Secunda mensa cum Presbyteris (scilicet, sedeant canonici claustrales): Tertia cum Diaconibus: Quarta cum Subdiaconibus, Quinta cum reliquis Gradibus. Sexta cum Abbatibus, vel quos iusserit Prior. In Septima reficiunt clerici canonici, qui extra claustra in ciuitate commanent, in diebus dominicis, vel festiuitatibus praeclaris. Sic & sub Carolo M. in conciliis & capitularibus decretum, vt clerici mensam ac dormitorium commune haberent. Concil. Moguntinens. ann. DCCCXIII. c. 9. apud LABBEVM T. VII. p. 1244. In omnibus igitur, quantum humana fragilitas permittit, decreuimus, vt canonici clerici canonicè viuant, obseruantes diuinæ scripturae doctrinam & documenta Patrum &c. in vnoquoque episcopatu vt simul manducent & dormiant, vbi his facultas id faciendi suppetit. Idem extat apud IVONEM P. VI. c. 402. GRATIANVM dist. V. de consecrat. c. 34. & apud BALZIVM capit. l. V. c. 185 p. 859. Hoc & confirmatum Concil. Turonens. III. eodem anno c. 23. apud LABBEVM p. 1264. Canonici & clerici ciuitatum, qui in Episcopis conuersantur, considerauimus vt in claustris habitantes, simul omnes in vno dormitorio dormiant, simulque in vno reficiantur refectorio, &c. Et in Synod. Roman. sub Eugenio II. ann. DCCCXXVI. c. 7. apud LABBEVM T. VIII. p. 107. & GRATIANVM caus. VII. qu. I. c. 3. itaque omnibus vnum sit refectorium ac dormitorium. Nec non in Concil. Meldens. sub Carolo Caluo anno DCCCXLV. c. 53. T. VII. p. 1836. Vt canonici in ciuitate, vel monasterio seu constitutum est, in dormitorio dormiant, & in refectorio comedant. Idem repetitum est in Carolo Calui Capitul. ann. DCCCXLVI. tit. 7. c. 53. apud BALZIVM T. II. p. 35. Non solum autem Canonicis inter se vna erat Episcopi quod domus, vna mensa, vna omnium rerum societas & communitio, sed & que vitam canonicam agere debebant, Episcopus eandem vitam & societatem regularem cum canonicis obseruare debebat, quod docet decretum Concil. Pontigonens. anno DCCCLXXVI. sub eodem Carolo c. 8. apud BALZIVM T. II. p. 241. Vt Episcopi in ciuitatibus suis proximum ecclesiae suae claustrum in situant, in quo ipsi cum clero secundum canonicam regulam Deo militent.

Attendendum est, episcopos rarissime in has congregationes & societates factum, Sed raro hoc factum.

res communes se inclusisse; cum ipsi iam iis temporibus aulicis ac militariibus expeditionibus ita erant implicati, vt his occupationibus distenti vix in huiusmodi secessus possent se recipere. Quod episcopi eo iam tempore negotiis aulicis multum fuerint occupati colligi potest ex KARLOMANNI *Capitul. ann. DCCCLXXXII. tit. 3. c. 7.* apud BALVZIVM *T. II. p. 288.* add. REGINO de *discipl. eccles. l. I. c. XVII. p. 38.* In constitutione autem huiusmodi canonicorum semper antea prouentus necessarii ad vitam communem agendam vel ab episcopis vel ab aliis fundatoribus, sunt assignati. Sic & Chrodegandus introducta canonicorum congregatione, ipsi etiam certos redditus deputauit. Quod testatur PAVLVS DIACONVS *T. II. Script. Franc. p. 204.* *Quibus annonas vitaeque subsidia sufficienter largitus est, vt perituris vacare negotiis non indigentes. diuinis solummodo officii excubarent.* Sic & Carolus Simplex, vbi duodecim canonicorum collegium fundaret, ad mensam eorum certa bona contulit. BALVZIVS in *append. ad Lupum p. 523.* *Capella in qua duodecim ordinis ecclesiastici viros statimus, qui diu nocturne diuina horis competentibus frequentent officia &c. ad vsufructuarios mensae canonicorum, de rebus nostris ibidem contulimus.* Hinc illud praeceptum *Concil. Moguntinens. c. 9. c. l.* quo omnes clerici mancipati sunt vitae canonicae limitatum est in verbis: *Vbi his facultas id faciendi suppetit, vel qui de rebus ecclesiasticis stipendia accipiunt.* Vbi autem ecclesia inopia laborabat, recursus fiebat ad principem, qui de fisco suo terras ad claustra extruenda liberaliter concedebat; quod expresse constitutum LVDOVICI Pii *Capitul. ann. DCCCXIX* apud BALVZIVM *l. IV. c. 50. p. 781.* & *l. V. c. 264. p. 877.* idem confirmatum *Concil. Meldens. ann. DCCCXLV. c. 53.* apud LABBEVM *T. VII. p. 1836.* nec non CAROLI Calui *Capit. ann. DCCCXLVI. tit. 7. c. 53.* apud BALVZIVM *T. II. p. 35.* it. EIVSDEM *Capitul. anno DCCCLXV. tit. 37. c. 9. T. II. p. 198.* add. Charta CAROLI Calui *ann. DCCCXLI.*

Ad mensam
canonicorum
prouentus
deputati.

Hinc in collegiis canonicorum diuisio in quatuor partes raro obseruata.

fatis patet, in collegiis canonicorum illam quadripartitam distributionem vt plurimum nullum locum habuisse, dum episcopus omnes expensas sustinere debebat, pro modo & facultate ecclesiae; quod & testatur *Concil. Turonens. III, c. l. Vitulum & vestium iuxta facultatem* Epi-

Episcopi accipiant, ne paupertatis occasione compulsi per diuersa vagari cogantur. Hoc & confirmat *Concil. Aquigranensi*, ann. DCCCXVI. c. 18. & 19 vbi & damnatur quorundam Episcoporum & Præpositorum auaritia vel superbia, qui in congregationibus sibi commissis solummodo seruos adsciscabant, quo eos facilius iustis stipendiis defraudare possent, vt hæc ipsa ratio subiicitur: & hoc ideo facere videntur, vt se quando eis aliquid incommodum fecerint, aut stipendia opportuna subtraxerint, nihil querimonie contra se obticere præstant; timentes scilicet ne aut seuerissimis verberibus afficiantur, aut humanæ seruituti denuo crudeliter addicantur. Plena sunt omnia fere concilia sub Carolingis habita, nec non aliorum Episcoporum scripta querelarum de nonnullorum episcoporum auaritia ac rapacitate in consumendis rebus ecclesiae. Cum igitur eo tempore multi episcopi cum his canonicorum congregationibus inique & vitricorum more sæpius agerent, quod iis non temper necessarios sumtus ad sustentationem, multo minus quartam partem omnium reddituum concederent; minime mirandum est, si vel episcopi religiosi, vel imperatores, vel alii priuati fundos redditusque largiter in hæc collegia transtulerint, & sub seueris execrationibus prohibuerint, ne a successoribus auocarentur. In nonnullis tamen ecclesiis quadripartitæ sectionis ratio adhuc est habita, & canonicis quarta pars addicta, cuius exemplum extat apud **AUTOREM** vitæ *S. Adalberti* Seculo X. apud **MABILLONIVM** *Sec. V. Bened.* p. 873. qui ita loquitur: *Adalbertum res ecclesiasticas sub æqua diuisione distribuisse in quatuor partes: primam partem, pro necessariis vel ornatibus ecclesiae, secundam canonicorum commoditatibus adscripsit, tertiam vero in agmina pauperum profua miseratione expendens, vltimæ partis summulam pro suis vsibus seruat.* Idem obtinuit in collegio canonicorum Mutinensium, vt hoc refertur in *Italia Sacra* T. II. p. 123. vbi Hugo & Lotharius reges ann. 934. quartæ partis concessionem canonicis ab Episcopis factam confirmarunt: *Canonice congregationi Episcopi concessere quartam partem de omnibus rebus ad supradictam sedem pertinentibus, id est, tam de domibus quam de cæteris ædificiis, terris cultis & incultis, agris &c.*

præcipua ratio fuit auaritia episcoporum.

In nonnullis tamen obtinuit.

Qua ratione hæc distributio sensim sensim defierit.

*** Primaria causa, quod hæc distributio in quatuor partes

E 3

tenſum euiluerit, ſine dubio fuit, quod Epifcopi, cum viderent, patri-
 monia eccleſiae in dies magis crefcere, annexi ſint, qua ratione vni-
 uerſa iterum ad ſe rapere, aliasque portiones, quantum poſſibile ef-
 ſet, ſupprimerent atque delerent: Quod, cum via directa & aperta
 auferendo reliquis totam vniuerſitatem contra leges eccleſiaſticas ro-
 ties iſtam diuifionem inculcantes, procedere non poſſent, indireſte ſco-
 pum ſuum conſecuti ſunt, dum tam clericis, quam fabricae, nec non
 pauperibus certa bona assignarent, reliquum vero, quod maximam fa-
 ciebat partem, ſibi retinerent, cui factio tam ob coecam ſuperſtitionem
 illorum temporum, quam ob nimis adultam Epifcoporum potentiam
 nemo contradicere volebat vel audebat, inprimis cum Romani Ponti-
 fices toti fere orbi imperantes hoc approbarent. Et quidem prima
 ratio, quod haec quadripartita ſectio in deſuetudinem abi-
 rit, eſt, quod Epifcopi clericis ſuis quaedam bona in titulum beneficii
 faepius assignauerint. Sic enim *Concil. Agathenſ.* ann. DVI. c. 22. &
 apud GRATIANVM *Cauſ. XII. qu. II. c. 32.* decretum: *vt ciuitaten-
 ſes ſuae dioceſani preſbyteri vel clerici ſaluo iure eccleſiae, rem eccleſiae,
 ſicut permiferunt epifcopi, teneant;* & c. 49. apud GRATIANVM c. 35.
 ita cauetur: *Diaconi vel preſbyteri in parochia conſtituti de rebus eccleſiae
 ſibi creditis nihil audeant commutare, vendere &c.* Nec non in *Concilio
 Toletan. IV.* ann. DCXXXVIII. c. 5. apud GRATIANVM c. 72. *Quia
 propter prouidentes decernimus, vt ſi quis clericorum ſtipendium de rebus
 eccleſiae cuiusquam epifcopi percepit largitate, ſub precariae nomine debeat
 profeſſionem ſcribere.* Et in *Concilio Aurelian. IV.* ann. DXLV. c. 34.
*Quisquis agellum eccleſiae ad diem vitae ſuae pro quacunque miſericordia
 & Sacerdote acceperit poſſidendum &c.* Ex quibus manifeſte conſtat
 iam eo tempore paſſim clericis, inprimis parochis, qui faepe remotio-
 res erant a ſede epifcopali praedia iure quodam beneficiorum ab epi-
 ſcopis data eſſe; & licet haec beneficia plerumque eſſent arbitraria,
 nec ad ſucceſſorem tranſitoria, paulatim tamen inualuit, vt fierent
 perpetua, vt hoc prolixius deducit THOMASSINVS *P. III. l. II. c.
 XVI. & XIX.* add. BOEHMERVS *l. III. tit. V. §. XLIX.* Altera ra-
 tio, quod haec ſectio in quatuor partes ceſſauerit, fuit, quod ad repa-
 rationem eccleſiae aliqui fundi certi ſint ſegregati, laicis que iure benefi-
 ciario conceſſi, ea conditione, vt eccleſias ſartas ac tectas conferua-
 rent.

Prima ratio
 eſt quia cleri-
 cis ſeparata
 praedia iure
 beneficiario
 ab epifcopis
 conceſſa

Altera ratio
 fuit quia &
 fabricae fundi
 ſeorſim deſti-
 nati,

rent. Quod probat *Concil. Francofurdienf.* ann. DCCXCIV. c. 26. apud LABBEVM p. 1061. *Vi domus ecclesiarum & regumenta ab eis fiant emendata, vel restaurata, qui beneficia exinde habent.* Et *Concil. Arelatenf.* VI. ann. DCCCXIII. c. 25 p. 1238. *Vi si quis beneficium de rebus ecclesiae habet, ad tecta eiusdem ecclesiae restauranda, vel ad ipsas ecclesias adificandas omnino adiuvet.* Quod & confirmatum *Concil. Moguntiac.* eod. anno c. 42. p. 1251. *Quicumque beneficium ecclesiasticum habent, ad tecta ecclesiae restauranda, vel ipsas ecclesias emendandas omnino adiuvant, & nonam & decimam reddant.* Idem plenius adhuc constitutum *Concil. Thronenf.* III. eod. anno c. 46. p. 1263. Sic & *Capitul. LVDOVICI Pii* ann. DCCCCXIX. apud BALVZIVM T. II. l. IV. c. XL. p. 784. De opere vero & restauratione ecclesiarum Comes & Episcopus siue Abbas una cum Misso nostro, quem ipsi sibi ad hoc elegerint considerationem faciunt, ut unusquisque eorum tantum inde accipiat, ad operandum & restaurandum, quantum ipse de rebus ecclesiarum habere cognoscitur. Post pauca: *Aur si inter eos conuenierit, ut pro opere faciendo argentum donent iuxta estimationem operis in argento persoluant: cum quo pretio rector ecclesiae ad praedictam restaurationem operarios conducere & materiam emere possit &c.* Idem confirmatum *Capitul.* ann. DCCCXXIX. apud BALVZIVM l. IV. c. 277. p. 880. & *Concil. Meldens.* ann. DCCCXLV. c. 62. apud LABBEVM p. 1838. Add. REGINO de disciplina eccles. l. I. c. 36. p. 44. & BALVZIVS ad Reginonemp. 546. Tale praeceptum LVDOVICI I. extat quoque in Actis ecclesiae Cenomanensis apud BALVZIVM *Miscell. To. III. p. 27. seqq.* add. EIVSDEM Charta apud BALVZIVM T. IV. *Miscell. p. 422.* Quod autem haec distributio quartarum paulatim oblitterata sit, tertia quoque ratio addi potest: nam ipsi quoque hospitalitati & alimento pauperum quidam fundi addicti & segregati sunt, quod iam ante tempora Carolingorum in multis ecclesiis factum esse constat ex *Concil. Aquisgranens.* ann. DCCCXVI. c. 141. apud LABBEVM T. VII. p. 1403. & apud LVNIGIVM *Spicil. ecclesiast. p. 104.* ubi dispositum: *Proinde oportet, ut praedictae ecclesiae praecedentium patrum exempla spectantes, aliquod praeparant receptaculum, ubi pauperes colligantur, & de rebus ecclesiae tantum ibidem deputent, unde sumunt necessarios iuxta possibilitatem rerum habere valeant; exceptis decimis quae de ecclesiae villis ibidem conferuntur &c.*

Tertia ratio
fuit quod &
pauperum ali-
mento fundi
deputati.

idem

idem praeceptum eod. *Concil. l. II. de institutione Sanctimonialium c. 28. p. 1436.* add. *LOTHARII leg. Longobard. tit. 3. c. 4.* apud *BALV Z. tit. 5. c. 43. p. 341.* & *CAROLI Calui Capitul. ann. DCCCLVIII. apud EVNDEM Td. II. p. III.* Tale quoque Xenodochium instituit *Hincmarus* Archiepiscopus Remensis, illique fundos assignavit ad expensas pauperum, ut refert *FLODOARDVS l. III. c. X. Canonici huius Remensis ecclesiae hospitale constituit, ad susceptionem peregrinorum vel pauperum, congruis ad id rebus deputatis &c.* Ex his igitur manifestissimum est, in iis ecclesiis ubi clericis, fabricae & pauperibus aliqua praedia pro arbitrio episcoporum erant assignata & segregata, nullum locum habuisse quadripartitam sectionem. Et quidem nobis valde probabile videtur, quadrifariam omnium ecclesiae reddituum distributionem paulo ante tempora stirpis Carolingicae in plurimis ecclesiis defuisse, quod non solum probant haec dicta, sed & hoc colligi potest ex *AGOBARDO* episcopo Lugdunensi, qui *libro de dispensatione rerum ecclesiastic. c. XIX. edit. Parisiens. p. 288.* ea de re ita disserit: *Statuerunt sacri canones modum res ecclesiasticas dispensandi, scilicet in aliendis egenis, in sustentandis clericis, in reparandis fabricis, atque in rectorum supplendis necessitatibus expenderentur; prout sanctorum exempla commendant, & vsque ad PROXIMA TEMPORA custoditum est.* Dicit igitur *AGOBARDVS* hunc distribuendi modum saltem vsque ad tempora sua proxima, id est, vsque ad tempora Carolingorum, observatum esse; vixit enim *AGOBARDVS* circa ann. 810, Equidem sequentibus Patres nonnunquam hanc distribuendi rationem restituere annixi sunt; sic *Concil. Wormatiens. ann. DCCCLXVIII. c. 7. T. VIII. p. 948.* decretum, *ut de redditu ecclesiae & de oblatione fidelium quatuor fiant portiones.* Verum hoc non tam de aequali, quam aliquali distributione in quatuor partes est intelligendum, ne scilicet episcopi omnes ecclesiae redditus ipsi consumerent, sed ut & clericis, fabricae atque pauperibus sufficientes portiones distribuere: eo enim iam tempore bona ecclesiae & episcoporum potentia ita erant aucta, ut clerici & in primis fabricae quartam omnium reddituum non desiderarent, & contra episcopi ad suam sustinendam dignitatem plus vna quarta requirerent. Temporibus tamen Carolingorum adhuc obtinuit, ut decimae in quatuor portiones aequales dividerentur. Sic

Divisio quar-
tarum iam ante
tempora
Carolingorum
desiit,

Sub stirpe tamen
Carolingica
decimae

CA.

DE ORIGINE BONORVM MENSÆ EPISCOPALIS. 41

CAROLVS M. *Capitul. ann. DCCCL. ex leg. Longobard. l. III. tit. 3. c.* adhuc in qua-
 4. apud BALVZ. c. 44. p. 356. *Vi decimae in quatuor partes diui-* tuor partes
dantur. Prima pars episcopis detur, alia clericis, tertia pauperibus, diuisa.
quarta in fabrica ipsius ecclesiae. Et in *Capitul. HINGMARI* Archi-
 episc. Remensis ad Presbyteros parochiae suae *tit. 2. c. 16. Opp. T. I. p.*
 717. & apud LABBEVM *T. VIII. p. 573. vt ex decimis quatuor portio-*
nes fiant, iuxta institutionem canonicam. Add. REGINO de *discipl.*
eccles. l. I. c. 341 p. 159. Coeterum Patres *Concilii Parisiens. VI. anno*
 DCCCXIX. maluerunt, vt episcopi quartae decimarum renunciarent,
 si alias ex rebus suae ecclesiae sustentari possent; *c. 31. T. VII. p. 1621.*
Vbiunque tamen episcopus sua habet, suis contentus sit: vbi autem nihil
verum ecclesiae suae habet, accipiat de memorata quarta sibi suisque, non
quod auaritia, quod absit, sed potius quod necessitas compulerit. Coete-
rum si accipiendi nulla necessitas vserit, nihil de memorata quarta accipiat,
sed vsibus ecclesiarum, & pauperibus Christi impertiendam, secundum su-
am dispositionem relinquat. Vnde nonnunquam decimae in tres sal-
 tem partes sunt diuisae, nulla parte adscripta episcopo; vt patet ex
Capitul. CAROLIM. ecclesiast. anno DCCCII. T. VII. p. 1179. apud BA-
 LVZIVM p. 359. Cum igitur haec distributio in quatuor partes Obliterata di-
 pedetentim desierit, facile concludendum est, episcopos plurimos ec- uisione quar-
 clesiae redditus, eo iam tempore valde auctos, ad suam sustentationem tarum episco-
 attraxisse, & clericis ac pauperibus paucos distribuisse. Vnde quo- pi plurimos
 que AGOARDVS Episcopus Lugdunenſis in *epistol. ad Bartholo-* ecclesiae redi-
maem Episcopum Narbonensem c. XII. in sin. edit. Parisiens. Opp. T. I. p. tus sibi vindic-
 206, eorum superstitionem, qui omne quod possunt ecclesiae donant, carunt.
 damnat, quia cupiditati quorundam (episcoporum) & auaritiae famu-
 lantur, non exinde honoratur Deus, nec pauperibus succurritur. Paulo
 ante: *Melius facerent si sua pauperibus & hospitibus erogarent: & in fine*
concludit: Sicut enim reprehensibile est, rem pauperum non pauperibus
distribuere; sic infructuosum, si ea, quae deberent ecclesiae debitam reue-
rentiam exhibentibus erogari, cupiditatis aestu anbelantibus, vel auare ser-
uanda, vel abutenda prodige conferantur. IDEM *epistol. ad Lugdunen-*
ses c. IX. p. 215. perstringit mores episcoporum sui temporis, qui quae-
runt consolationem & euocationem in diuitiis, in ornamentis, metallicis, in
venationibus, aucupationibus, ac piscationibus, & quod peius est in com-
 mis-

F

missationibus & ebrietatibus, & sonis musicis. Idem in libro de dispensatione rerum ecclesiasticarum c. XXIX. p. 298. taxat episcopos & praelatos, qui rebus ecclesiasticis vtuntur ad luxum, nec ad alendos pauperes: vbi in toto libro inculcat, res ecclesiasticas primario in vfus pauperum dispensandas esse. Add. BALZIVS ad Agobardum T. II. p. 81. qui aliorum testimonia de episcoporum tunc temporis corruptis moribus contulit.

§. VI.

Sub Carolingis episcopi, licet bona ecclesiae ipsorumque potentia nimis aucta essent, nondum bona men-
falia habuerunt,

Licet tempore Carolingorum, rebus ecclesiae mirum in modum auctis, episcoporum potentia valde adoleuerit, dum multi eorum reditus ecclesiae saepe inique administrarent, illorumque maximam partem in suos vfus consumerent*; ipsi tamen nondum certa bona ad mensam seu sustentationem proprie & seorsim destinata habuerunt, quia res ecclesiae, praeter paucas nonnullis clericis, vel fabricae, vel pauperibus separatim assignatas, eo adhuc aevo erant communes, & episcopi, qui earum habebant administrationem & dispensationem, ex iis tanquam communibus non solum sibi tantum, quantum ad suum tuendum statum & dignitatem opus esse videbatur, prospicere, sed & clericis, fabricae & pauperibus nulla bona seorsim habentibus, providere debebant

Iam ante tempora Carolingorum ecclesiae bona & episcoporum potentia magna fuere.

Sub Carolingis magis adhaec aucta,

* Sicut iam longe ante tempora Carolingorum facultates ecclesiae, episcoporumque potentia valde aucta fuerunt, vt hoc patet ex GREGORIO TVRONENS. vbi l. VI. c. 46. Chilpericus Rex Francorum ita loquitur: *Ecco pauper remansit fiscus noster; ecce diuitiae nostrae ad ecclesiam sunt translatae: Nulli penitus nisi soli episcopi regnant: perit honor noster & translatus est ad episcopos ciuitatum, solus eis defertur honor; vnde idem rex prohibuit, ecclesias haeredes institui, vt refert GREGOR. l. VII. c. VII.* Ita tempore Carolingorum opibus & diuitiis magis adhuc, & ad tantam laicorum inuidiam, creuerunt, vt illi

illi consilium coeperint, de diuidendis inter se bonis, & non relin-
quendis vlli episcopo vel abbati, nisi tantum, vt velut canonici vel
monachi viuerent; vt constat ex CAROLIM. *Capitul. Aquisgran.*
ann. *DCCCIII.* apud BALVZIVM l. I. c. 77. p. 718. & *capitul. II. ann.*
DCCCXIV. c. 3. vbi hoc consilium CAROLVS M. improbauit. Ean-
dem suspicionem ecclesiasticis adimere voluit LVBOVICVS Pius
Capitul. l. I. c. 83. apud LABBEVM T. VII. p. 1479. statuens, vt neque
suis neque successorum temporibus res ecclesiae detrimentum capiant:
Quia nouimus res ecclesiae vota esse fidelium &c. tamen vt ab ecclesiasticis
de non diuidendis rebus illius suspicionem dudum conceptam penitus amo-
ueremus, statuimus, vt neque nostris, neque filiorum, & Deo dispensante,
successorum nostrorum temporibus, vllam penitus diuisionem aut iacturam
patiantur. Eadem refert HINC MARVS ep. XII c. 4. *Opp. T. II. p. 191.*
ep. XXIX. c. 46. p. 320. & passim; nec non GRATIANVS *caus. XVI*
qu. I. c. 59. Add. *Capitul. KAROLI Calvi ann. DCCCLVIII. tit. 27. c.*
7. apud BALVZ. T. II. p. 108. Carolus autem M. non solum eccle-
sias iam constitutas opibus ditauit, sed & multas nouas fundauit
easque munificentissime dotauit; quod testatur Scriptor ANONY-
MVS vitae Caroli M: *Dicitur Carolus Rex, ne patria illa spiritalibus ca-*
pitibus aliquando deficeret, incepit ibidem Episcopatus facere pariter &
dotare, inter quos primus fuit Episcopatus Orsnaburgensis, & successiue Pa-
derbornensis, & postea Monasteriensis, & tandem Mindensis, cathedrales
ecclesiae inceptae, & cooperante Domino successu temporis perfectae, nec
non multis temporibus bonis, terris, castris dotatae fuerunt, quarum aliquas
Leo III. Papa, illis temporibus existens cum Carolo in antiqua Saxonia con-
secrauit &c. Praecipue hisce ecclesiis decimas in deuictis terris
assignauit, vt hoc obseruat CRANZIVS in *Paralip. l. I. c. VIII. Caro-*
lum M. tributa ecclesiis remisisse, & eorum loco decimas ecclesiis & episco-
pis assignasse. Etsi quidem SCHOOKIVS de bonis eccles. *Set. II. c.*
XXVI. p. 366. Cranzius hac in re nullam fidem adscribere vult, sed de-
mum tempore Ludouici Pii decimas ecclesiae solutas esse putat. At-
tamen praeter CRANZIUM hoc probant CAROLI M. *Diplomata*
memoratis ecclesiis concessa, imprimis ecclesiae Verdenis & Bremen-
sis, quae extant apud ADAMVM BREMENS. *hisor. eccles. c. IX. p. 4.*
& SCHATENIVM *Annal. Paderbornens. P. I. l. I. p. 3.* Nouerint
omnes

Carolus M.
multas eccle-
sias fundauit
& dotauit.

Etiā deci-
mis ditauit.

omnes Christi fideles, quod Saxones, quos bellis vicimus & ad baptismi gratiam Deo annuente perduximus, pristinae libertatis donatos, & ab omni nobis debito censu solutos, pro amore illius, qui nobis victoriam contulit, ipsi tributarios & subiugales deuote addiximus, videlicet, ut qui nostrae potestatis iugum hactenus ferre detrectauerunt, victi iam & armis & fide, Domino Saluatori nostro Iesu Christo & Sacerdotibus eius omnium suorum iumentorum & fructuum totiusque culturae decimas ac nutriturae diuites ac pauperes legaliter constricti persoluant. Sic & Concil. Moguntin, ann. DCCCXIII. sub CAROLO M. c. 38. T. VII. p. 1250. constitutum, ut decimae soluantur, & dare nolentes, non ecclesiasticis tantum excommunicationibus, sed a reipublicae quoque ministris coercantur. Equidem SCHOOKIUS c. l. niti vult autoritate GOBELLINI PERSONAE in Cosmodrom. aetat. VI. s. XXXVIII. apud MEIBOMIUM To. I. p. 238. cuius verba ita se habent: *Licet decimae de iure diuino spectare noscantur ad Sacerdotes, Carolus tamen decimam in his partibus, mensae regiae reseruauit. Et inde est, quod laici in partibus istas decimas obtinent.* Ast ne dicamus, quod hic Scriptor deum Sec. XV. vixerit, etiam ex ipsis verbis allegatis patet, autorem saltem loqui de ecclesia Paderbornensi; cui nullas decimas a Carolo M. forte donatas esse, facilius concedimus. De Caroli M. liberalitate in extruendis dotandisque ecclesiis testantur quoque EGINHARDVS in vita ejus, DITMARVS MERSEBURGENS. l. VII. ADAM BREMENS. c. IX. HELMOLDVS Chron. Slaui. c. III. Sed certum est, Carolum M. non tam pietate, quam ob vtilitatem reipubl. motum dictos episcopatus in Saxonia fundasse, existimabat enim episcopus sanctius obseruatos esse fidem, ac praeterea, si res postulare aduersus rebelles tam ope terrarum, quam excommunicationum ponderet ipsum adiuturos, Hoc iam obseruat VVILLELMVS MALMESBURIENSIS qui vixit Sec. XII. l. V. de gest. regum Anglor. *Carolus M. pro contundenda gentium illarum (scilicet Saxonum) ferocia omnes pene terras ecclesiarum contulerat, consiliofissime perpendens, nolle Sacriteretia si laici rebellarent, illos posse excommunicationis autoritate & potentiae seueritate compestere.* Caroli M. quoque filius LVDOVICVS qui liberalitate sua in episcopos cognomen Pii sibi conciliauit, in di-

ex ratione
politica id
fecit.

Ludouicus
Pius res eccle-
siae & epi-
scoporum
potentiam
auxit.

ditandis ecclesijs ac extollendis episcopis strenue secutus est, ita ut iam eo tempore episcopi tanquam principes se gererent: Sic HELMOLDVS *Chronica. l. I. c. 4.* de Ludouico Pio loquens: *Qui paternis per omnia votis concordans, eadem liberalitate, qua pater eius erga cultum domus Dei, & omnem clerum vsus est, amplissimas regni diuitias ad decorem & gloriam ecclesiae intorquens, in tantum ut episcopos, qui propter animarum regimen Principes sunt coeli, ipse eosdem nihilominus Principes efficeret regni.* Quorum ambitionem maxime fouit *Concil. General. VIII. seu Constantinopolit. IV. anno DCCCLXX. c. 14.* apud LABBEVM *To VIII. p. 1134.* Ita ut deinde Episcopi Principibus non solum pares, sed & iis praefereudos esse voluerint. Hac igitur rerum ecclesiasticarum affluentia, & episcoporum potentia, multi eorum plurimos ecclesiae redditus ad suam vanitatem rapiabant, nihil vel pauca fabricae, clericis & pauperibus relinquentes. Hoc aperit PAULINVS Episcopus Aquileiensis in *epist. ad Carolum M.* cuius fragmentum edidit BALVZIVS *Miscell. To. I. p. 363.* vbi Paulinus episcoporum corruptos mores pluribus recenset, & denique subiicit: *Res ecclesiae, quae vocatae sunt vota fidelium, pretia peccatorum, & patrimonia pauperum, quibus fideles fidei ardore & Christi amore succensi ob animarum suarum remedium & coelestis patriae desiderium sanctam ditauerunt ecclesiam, ut hinc ecclesia Dei exornaretur, & milites Christi alerentur, & pauperes recrearentur, & captiui pro temporum opportunitate redimerentur, rapietes, non ut pastores, sed ut praedones, in militiam & vanitatem mundanam contra ius diuinum expendere non detrectant.* Vnde facillime conici potest, quod plus terrena quam coelestia diligunt, plus mortales homines, quam Dominum metuunt, cum scriptum sit: *Obedire oportet Deo magis, quam hominibus.* Et iterum Apostoli inquit: *Non enim oportet nos relinquere verbum Dei, & ministrare mensis.* Iisdem temporibus AGBARDVS Episcopus Lugdunensis passim in suis opusculis a STEPH. BALVZIO *Parisis 1666. 8. Vol. II.* editis nonnullorum episcoporum rapacitatem perstringit; ex quo iam *S. antec. not. 3.* nonnulla excerpta sunt. Sic & in *Concil. Parisiens. VI. anno DCCCXXIX.* Patres eiusdem, nonnullorum episcoporum deperditos mores in consumendis rebus ecclesiae doluerunt *c. 19. T. VII. p. 1614.* *Irrepsit in nonnullis ecclesiarum Praesulibus, miserabilis temporis nostri, inepta, imo cor-*

Episcopi plurimos ecclesiae redditus in suos vsus verterunt.

rigenda consuetudo, quae iam ita pro lege tenetur, scilicet super diuersarum rerum innumeris supersuitatibus & vanitatibus, quas enumerare longum est, nec non in auaritia & tenacitate &c. Extant apud SANGALLENSEM Monachum disticha Caroli M. in eos episcopos, qui res ecclesiae non in pauperum, sed in suos vsus erogabant l. l. c. 18. & 19. Vos patres & prouisores nostri episcopi, pauperibus imo Christo in ipso debeatis ministrare, non inanibus rebus inhiare. Nunc autem in contrarium cuncta verientes senedoxiae vel auaritiae super omnes mortales intenditis.

Episcopi tempore Carolingorum bona mensalia nondum habuerunt,

** Tempore Carolingorum episcopi bona ad mensam sustentationem suam proprie & seorsim deputata nondum habuerunt, quia res ecclesiae eo tempore adhuc erant communes, & episcopi ex iis omnia, quae ad suam sustentationem ipsis erant necessaria, percipiebant. Et quamuis sub Carolingis, & iam ante, nonnullis clericis, item fabricae & pauperibus quaedam praedia passim assignata & segregata fuerint, vt §. *praeced. not. 1. & 2.* probatum dedimus; multi tamen adhuc clerici ex communibus ecclesiae redditibus sustentabantur, & ex communi bonorum ecclesiae massa vitae necessaria ab episcopo distribuenda accipiebant: eodem modo sumtus fabricae ad reparanda templa & aedificia ex istis desumebantur, nec non ex iisdem pauperes alebantur; Hinc ista bona ecclesiae reuera adhuc eo aeuo erant communia. Quod & probat *Concil. Cabilonens.* ann. DCCCXIII. c. 6. T. VIII. p. 1273. *Quia res ecclesiae, quibus episcopi, non re propriis, sed re commendatiuiis uti debent, praedia sunt peccatorum, parimonia pauperum, stipendia fratrum in communi viuentium.* Hic locus desumptus est ex PROSPERO *de vita contemplat.* Sed loco verborum: *sunt vota fidelium:* surrogatum est: *stipendia fratrum in communi viuentium.* Hic igitur nondum facta est diuisio, aut bonorum mensae episcopi separatio. Sic & *Concil. Aquisgran.* l. sub Ludouico Pio ann. DCCCXVI, habito c. 35. p. 1351. dicuntur res ecclesiae, non episcopi, sed communes; & c. 116. p. 1389. feruere statutum est, vt episcopi res ecclesiae bene administrent, & in stipendia fratrum & pauperum dispensent, nec in suos vsus erogent. Episcopi autem omnium rerum ecclesiae communium habebant administrationem & dispensationem; quod probat *Concil. Moguntiac.* an-

Res ecclesiae eo tempore adhuc erant communes.

Earum administrationem & dispensationem habebant episcopi.

anno DCCCXIII. c. 8 p. 1243. *Vi episcopi potestatem habeant res ecclesiasticas providere, regere, gubernare atque dispensare secundum canonum auctoritatem volumus.* Idem extat apud BURCHARDVM l. II. c. 4. IVONEM pdr. 16. c. 5. & BALVZ l. 5. c. 182. p. 858. Eandem potestatem episcopo tribuit *Capitular. Caroli M. III.* ann. DCCCXIV apud BALVZIVM l. VII. c. 261. p. 1081. *Placuit, vt episcopi rerum ecclesiasticarum in omnibus iuxta sanctorum canonum sanctiones plenam semper habeant potestatem. Nullus eas dare vel accipere absque proprii episcopi audeat inssione &c.* Eiusd. *Capitul.* ann. eod. l. VII. c. 468. p. 1130. *Placuit vt omnes ecclesiae cum dotibus & omnibus rebus suis in episcopi proprii potestate consistant ad ordinationem vel dispositionem suam semper pertineant.* Sic & *Concil. Turonens.* III. anno DCCCXIII. c. 10. apud LABBEVM T. VII. p. 1262. & BALVZIVM *Capitul. addit.* III. c. 76 p. 1171. *Episcopi quidem maximam curam & sollicitudinem circa pauperes habeant, & res ecclesiasticas ecclesiis oblatas, cauta circumspectione dispensent, quasi Dei ministri, non quasi turpis lucri sectatores, illis itaque dantur, non vt propriis, sed vt sibi ad dispensandum commissis; Et c. 13. subiicitur: Quod liceat episcopis, praesentibus presbyteris & diaconis de thesauro ecclesiae familiae & pauperibus eiusdem ecclesiae secundum canonicam institutionem, iuxta quod indigerint erogare.* Episcopus igitur habebat quidem dispensationem omnium rerum ecclesiasticarum, iisque ad suam suaeque familiae sustentationem utebatur, sed nihil earum ad suam mensam vel ad suos vsus proprie & seorsim destinare debebat. Quod & confirmat *Concil. Roman.* sub *Eugenio II.* anno DCCCXXVI. vbi expresse prohibitum, ne vllus episcoporum res immobiles ecclesiae ad sustentationem seu ad vsus suos proprie & seorsim habeat; ita enim c. 16. apud LABBEVM T. VIII. p. 109. *Nulli episcoporum liceat res immobiles de subiectis plebibus seu aliis piis locis in proprio vsu habere; ne maiores enormiter locupletentur, aut minores tali facto pauperiores inueniantur.* Idem refert *GRATIANVS caus. XII. qu. I. c. 27.* adhuc addens: *res mobiles aut immobiles;* Et ipse *GRATIANVS* in *not.* ad *b. c.* restatur, eo aevo res ecclesiae nulli episcoporum fuisse proprias, id est, ad sustentationem episcopi seorsim destinatas, sed omnibus communes; ita tamen vt episcopus primum sibi & ecclesiae deseruientibus necessaria subministra-

Episcopi quidem ex iis sustentabantur,

Sed ipsi nulla ecclesiae bona sibi seorsim ad mensam destinare poterant.

uerit, reliqua vero superflua in aliorum fidelium vsus distribuerit. Sic quoque *Concil. Parisiens.* VI. ann. DCCCXIX. *lib. I. c. 15. T. VII. p. 1611.* seuerè episcopi monentur, ne ipsi res ecclesiasticas ad suos vsus proprios vsurpent, sed earum reditus canonicè distribuant; vbi & ad *Gelasii decretal. c. 37.* de diuisione quartarum prouocatur; Et *c. 16.* cauetur, vt episcopus de rebus sui iuris, seu quas ante episcopatum aut in episcopatu adquisiuerit, pro lubitu possit disponere. *Postquam vero Episcopus factus est, quascunque res de facultatibus ecclesiae, aut suo, aut alterius nomine qualibet condicione comparauerit, decreuimus, vt non in propinquorum sed in ecclesiae, cui praeesit, iura deueniant.* Eadem extant apud *BVRCHARD. l. 2. c. 214. IVON. p. 5. c. 328. GRATIAN. 12. qu. 5. c. 4. BALVZ. l. 5. c. 327. p. 894.* Idem adhuc obseruatum in *Concil. Aquisgranens.* II. ann. DCCCXXXVI. *tit. 2. c. 7. To. VII. p. 1708.* similiter scire conuenit Praesulibus, res ecclesiasticas non vt proprias, sed a Domino sibi pro aliorum necessitatibus commissas, atque iuxta *Prosperi* documentum nihil aliud esse res ecclesiae, quam vota pauperum. *Itcirco summopere est decertandum, ne aliquis pontificum, ea quae ecclesiasticè tradita sunt ministeriis pro remissione peccatorum, aut aliis aptanda officii, aut pauperibus eroganda, ne aliquis ea propria cupiditate aut potentum terrore, parentumque procuratione ad alios vsus retorqueat &c. Sed potius solerti meditatione indigentibus cas & ecclesiasticis ministeriis distribuant; ne exinde a Domino velut inutilis dispensator damnetur.* Sic & *Concil. Gener. VIII. seu Constantinopol. IV. ann. DCCCLXX. c. 15. T. VIII. p. 1135.* vbi multa de prohibita alienatione bonorum ecclesiasticorum agitur, nihil tamen de separatis bonis episcopi sustentationi assignatis habetur, sed reditus ecclesiastici *ad vtilitatem episcopi, & ob escam pauperum & peregrinorum sustentationem esse dicuntur.* Quin *Concil. Wormatiens.* ann. DCCCLXVIII. *c. 7. T. VIII. p. 948.* distributio reddituum ecclesiasticorum in quatuor partes praecipitur. *De redditu vero ecclesiae & de oblatione fidelium quatuor fiant portiones: quarum vnã sibi retineat episcopus, alteram clericis pro officiorum suorum sedulitate distribuatur, tertiam pauperibus & peregrinis, quartam ecclesiasticis fabricis nouerit referendam.* Episcopum iis temporibus habuisse omnium rerum ecclesiasticarum administrationem & dispensationem probant quoque multae chartae. Sic *Herimannus Episcopus*

pus Niuernensis in charta, qua canonicorum congregationi, in ecclesia Niuernensi nouiter institutae, bona quaedam ad eorum stipendia concedit, prouocat ad hanc episcopi dispensandi potestatem, Charta ann. DCCCXLIX. apud LABBEVM *Concil. T. III. addit. p. 1928. Auctoritas diuina testatur, ut episcopi per diuersa loca constituti, licentiam habeant res ecclesiarum secundum canonicam auctoritatem cum Dei amore & reuerentia distribuendi & ordinandi, videlicet Canonicis, Monachis, sanctimonialibus & pauperibus, iuxta creditam sibi dispensationem &c.* Idem confirmatur in charta CAROLI Calui ann. DCCCL apud LABBEVM *c. l. p. 1930* & apud MABILLONIVM *de re diplomatic. l. VI. n. 88. p. 530.* Eadem dispensandi potestas tribuitur episcopo in epistola NICOLAI I. Pontificis anno DCCCLXV, ad *Carolus* Caluum, qui illum hortatur, ut Rothaldo episcopo restituto faueat, & res eius ecclesiae ablatas reddi iubeat, apud LABBEVM *T. VIII. p. 794.* *Quam ob rem dilectionem vestram hortamur, ut eadem praesidia & ipsas res, quaecunque & ubicunque sint, iam factae ecclesiae restitui pia vestra praecipiat eminentia: ita ut secundum sacrorum canonum sanctionem in potestate episcopi res omnes ecclesiae consistant, & ille secundum timorem Dei, quibus voluerit, & quomodo voluerit, illas dispenset.* Quod & probat HINC MARVS Rheimensis episcopus quaternion. ad *Carolus* Caluum an. DCCCLXVII. apud LABBEVM *c. l. p. 1735.* Et HINC MARVS Laudunensis episcopus in epistol. episcopis & per eos regi porrecta apud LABBEVM *p. 1760.* Idem confirmat DIDONIS episcopi Laudunensis charta ann. DCCCLXXXVI. apud MABILLONIVM *de re Diplomat. l. VI. n. 116. p. 554.* *Quia mos exposcit canonicus, ut omnes res ecclesiae proprias episcopus quomodo & qualiter voluerit, secundum Dei voluntatem ordinet & disponat.* Extra hanc administrationem & dispensationem secundum canones, episcopi in res ecclesiasticas nullam potestatem habebant; quod expresse affirmat HINC MARVS *ep. XLV. c. IV. Opp. T. II. p. 742.* vbi & docet, quod primarius finis episcopi esse debeat animarum cura: *ordinantur autem singuli episcopi in ciuitatibus singulis, non pro temporalium honorum potestatibus, non pro villis & possessionibus, non pro facultatum copiis, quas tamen episcopi suscepto ministerio, secundum regulas & leges Sancto Spiritu promulgatas, conser-*

uare iuste, ac rationabiliter ampliare & dispensare debent, ut reuera Deo dicata & consecrata sanctuaria, vota fidelium, pretia peccatorum, & pauperum pauperum, sed pro lucrands animabus & saluands hominibus &c. *IDEM c. l. c. XVI, p. 756.* Atardum episcopum Nannetensem, qui & Turonensem metropolim consecutus erat, eo praetextu, quod ob paupertatem ecclesiarum in vna sola non possit decenter vitam agere, ea de causa valde reprobatur, quod ex eo palam sit, ipsum non promouendae animarum salutis charitate, sed cupiditate temporalium commodorum ecclesiae adglutinari: *Quod scripsisti, episcopum de quo agitur dicere ad excusandas excusationes in peccatis, quoniam sunt in ciuitate metropoli, in qua ordinatus fuerat, ministri ecclesiastici, qui indigentium necessitatibus possunt consulere, sed ipse non habet sufficientiam rerum ac facultatum, quibus in ea honorabiliter possit subsistere, vnde se conatus excusare, inde magis videtur accusare, & cupiditatis atque cauterio ambitionis inurere, qui plus possessiones terrenas, quam animarum lucra videtur acquirere.* Ex his igitur manifestissimum est, episcopos tempore Carolingorum nulla bona ad mensam seu sustentationem destinata & a reliquis segregata habuisse, sed ipsos ex rebus ecclesiae communibus, quarum dispensationem ipsi habebant, se sustentasse; Et quamuis multi eorum praecepta canonum non obseruarent, & maximam reddituum ecclesiasticorum partem ad suos vsus traherent, non tamen proprie bonis ex reliquis decerpitis, & ad suam suorumque sustentationem perpetualiter destinatis utebantur, sed ex communibus vivebant, illa non canonicè dispensantes iisque abutentes. Non solum autem episcopi iis temporibus nulla bona ad mensam seu sustentationem sibi suisque successoribus separarunt, sed & alii, qui bona ecclesiae tradere soliti sunt, nulla speciatim ad mensam episcoporum destinarunt; Et licet iam illis temporibus a multis bona quaedam seorsim ad mensam clericorum vel canonicorum tradita sint, vt §. *anteced. n. 1.* demonstratum est, quae & ea de causa bona ad mensam eorum dicta, vt §. *I. not. 3.* ostensum; Nondum tamen iis temporibus bona seorsim mensae seu sustentationi episcopi fuerunt donati; ratio forsitan haec fuit: episcopi erant administratores communium bonorum ecclesiasticorum, & cum sibi ex his ante omnia prospicerent, non opus fuit, vt separatim aliquid ad sustentationem

Ratio, quod eo tempore a priuatis nondum bona separatim ad mensam episcopi destinata.

DE ORIGINE BONORVM MENSÆ EPISCOPALIS: 57

sustentationem episcoporum designaretur; Sed vt ad sustentationem clericorum vel canonicorum, nec non fabricæ & pauperum vel ab episcopis vel ab aliis donatoribus bona seorsim deputarentur, omnino necessarium fuit: quia multi episcopi sæpe nimis erant rapaces, ita vt plurimos redditus ipsi consumerent, & nihil vel parum clericis & reliquis relinquerent; cui malo vt occurreretur, ne ista donata rapacitati episcoporum essent subiecta, donatores cauerunt, vt bona donata separatim sustentationi clericorum vel canonicorum sint deputata, & vt episcopi eorumque successores nihil de ipsis in suos vsus abstrahant. Quod autem eo tempore reges vel priuati religiosi nihil seorsim ad mensam seu sustentationem episcopi, sed saltem ad alimenta clericorum, pauperum & fabricam destinare soliti sint, colligi potest ex *Concil. Vernens. II.* anno DCCCXLIV. c. 22. apud LABBEVM *To. VII. p. 1809.* & CAROLI Calui *Capitul. ann. DCCCXLV. tit. 3. c. 12.* apud BALVZIVM *T. II. p. 18.* & apud EVNDEM in *oper. SERVATI LVPI p. 202.* vbi dicitur: *Quod ecclesie facultates, quas reges & aliqui Christiani Deo vouerunt, ad alimentum seruorum Dei & pauperum, ad exceptionem hospitum, redemptionem captiuorum, ac templorum instaurationem, nunc in vsu secularium detinentur.* Ex hoc patet eo tempore nondum bona ad sustentationem episcopi fuisse destinata. Ac licet nonnunquam bona a nonnullis generatim episcopo darentur, vel relinquerentur, illa tamen non ad episcopum, sed ad ecclesiam pertinebant, quia intuitu ecclesie donata esse videbantur, nec episcopus ista sibi seorsim ad suam sustentationem destinare poterat, sed inter reliquas facultates ecclesie computare debebat, episcopus tamen plurimis & infinitis fruebatur ecclesie bonis; vt hoc decretum editum in *Concil. Remens. c. 20.* Pontifices quibus in summo sacerdotio constitutis, ab extraneis duntaxat aliquid aut cum ecclesia, aut sequestratum dimittitur, aut donatur: quia ille qui donat pro remedio animæ suæ non pro commodo sacerdotis comprobatur offerre; non quasi suum proprium, sed quasi dimissum ecclesie computabunt. Quia iustum est, vt sicut sacerdos habet, quod ecclesie dimissum est, ita & ecclesia habet, quod relinquitur sacerdoti. Sic ibidem definitur: Sane quidquid per fidei commissum aut sacerdotis nomini, aut ecclesie fortasse dimittitur, cuiusque alius postmodum profuturum, id inter facultates suas ecclesia computa-

um retinere non poterit. Add. FLODOARDVS *Histor. Rhenens. l. II. c. V.* qui eadem refert.

§. VII.

Post solutionem mensae communis & partitionem bonorum inter episcopum & capitulum bona mensae episcopalis orta.

Postea paulatim inualuit, ut bona inter Episcopum & Capitulum diuiderentur, quod imprimis eo tempore factum esse videtur, cum mensa communis soluta, & cuique Canonico certa reddituum vel bonorum pars, quae praebenda dicta, assignata sit *; & ab eo potissimum tempore seu a solutione communis mensae, & partitione bonorum inter episcopum & Capitulum facta, prima origo bonorum mensae episcopalis deriuanda est **.

Sec. X. communis vita abiecta, & mensa canonicorum diuisa.

* Iam Sec. X. in nonnullis ecclesiis Canonici, qui haecenus communi mensa & dormitorio vsi erant, hanc communionem vitae coeperunt deserere, & bona ad communem mensam destinata partiri, eaque in titulum beneficii sibi vindicare. Hoc factum esse memoratur in ecclesia Briuatensi, quod tamen Willelmus Aquitaniae Dux, hoc ad ipsum perlato, reprobauit iussitque, ut illi quidem, dum viverent, beneficiis iis gauderent, sed illis decedentibus beneficia illa communi mensae rursus conerescerent, nec inde diuelli possent. Sic enim ann. DCCCXXV. *Spicileg. T. II. p. 283.* decernimus ut quicquid modo ab illis possideatur, teneant, sed statim ut eorum aliquis spiritum exhalauerit, absque vlla contradictione, omnia quicquid ex communi victu canonicorum possidebant, ad eundem victum communem reuertantur, siue Praepositus sit, siue Decanus, siue Sacerdos aut Diaconus, aut vllus ex ordine ecclesiastico seu vllus laicus, qui aliquid vllis ingenio, a communi victu feruentium Sancti Iuliani subtraxit, nullo vnquam modo amplius ad singulari vitam redeant, sed mox ut vnusquisque obierit, communi integritate ad eorum victum communem reuertantur. Sequentibus tamen temporibus haec communitio magis magisque defecit, ita ut exeunte Sec. XI. in plurimis ecclesiis vitae communis ratio desierit, quod testatur *in v. o. epist. 213.* Quod vero communis vita in omnibus fere ecclesiis pene defecit, eam ciuilibus quam dioecesanis, nec auctoritati sed desuetudini & defectui ad.

Seculo XI. & XII. vita communis magis defecit.

ad scribendum est, refrigerante caritate, quae omnia vult habere communia, & regnante cupiditate, quae non quaerit ea quae Dei sunt & proximi, sed tantum quae sunt propria. Ratio autem, quod haec vita communis abiecta, & mensa communis diuisa sit, praeter nonnullorum canonicorum cupidinem habendi propria, fuit quoque perfida quorundam praepositorum administratio, quod probat fragmentum historicum apud MABILLONIVM veter. analect. T. I. p. 53. Statuerunt pro canonicis, qui tunc sub praepositis vivebant, quia praepositi temporalia male trahabant, & nobiliores fortioresque canonici possessiones usurpabant, ut quilibet canonicus personis ad certum numerum redactis suum personale proprium possideret, & ut de communi camera cui libet distribueretur, prout in choro diuinis officiis resideret. Licet in isto fragmento hoc institutum Concilio Aquisgran sub Ludouico Pio iam tribuatur, hoc tamen a ratione illorum temporum abhorret, & potius ad haec tempora quadrate videtur. Alia adhuc ratio addi potest, nempe conniuentia episcoporum, qui huic instituto valde fauebant, dum ipsi non solum commodiorem vitam, sed & liberiolem potestatem de rebus ecclesiasticis disponendis & in suos suorumque vsus erogandis anhelarent, quod vita communi constante praestare non poterant. Hoc ex ARNVLFI LEXOVIENSIS epist. XXV. docet FRANC. de ROYE Lib. I. tit. XIX. §. 99. Hoc & illustrant Statuta Mss. ecclesiae Ultraiecinæ apud MATTHÆI l. II. de nobilit. c. XXII. p. 399. Ex instituto ordinis eodem refectorio comedere, & dormire eodem dormitorio tenemur, & viuere de communi, sed ex dispositione episcoporum hoc haecenus scientium & tolerantium in priuatis domibus habitamus. Hac autem occasione, dum mensa communis solueretur, potissimum factum esse videtur, ut bona inter episcopum & capitulum diuisa sint: nam haecenus mensa canonicorum vt plurimum ex redditibus ecclesiae communibus sustentata fuit, & licet nonnunquam mensae canonicorum certa bona ab episcopis designata essent, hoc tamen non tam dicenda est partitio rerum inter episcopum & capitulum, quam concessio munificentissima agrorum, praediorum, aliorumque bonorum, qua episcopi canonicos ad communem vitam instituendam inducere studebant. Postquam vero haec vitae communitio abiecta, & cuique canonico certa ac perpetua reddituum vel bonorum pars, quae praebenda dicta, deputata est, bona

Soluta mensa
communis bo-
na inter epi-
scopum & ca-
pitulum di-
uisa.

quoque capitulo assignata, ab episcopalibus sunt distincta. Res admodum est obscura in primis cum historia harum partitionum illis temporibus memoriae non sit prodita; de partitione bonorum inter Abbates & Conuentum exempla iam Sec. IX. reperiuntur; Sic Imp. Ludouicus Pius in iis coenobiis, quae canonicorum coetui mancipata sunt, omnes res inter Abbatem & Canonicos scindi voluit, vt sua sibi Abbas, sua sibi conuentus haberet, vt extat in *Saecul. Benedict. To. I. p. 214. & 262.* His vero monasteriis quae sub canonicorum relictæ sunt potestate constituit eis segregatim vt viuere regulariter possent. Cetera Abbati concessit. Sic quoque talis bonorum diuisio facta est in monasterio Dionysiano ab Abbate *Hilduino* licentia HLudouici Imp. vt docet charta ann. DCCCXXXII. apud *MABILLONIVM* de re diplom. l. VI. n. 75. p. 519 vbi describuntur reditus & bona, quae monachis ad eorum sustentationem sunt assignata. Hanc partitionem confirmauit *CAROLVS* Caluus ann. DCCCLXII. apud *MABILLONIVM* c. l. n. 96. p. 535. Ratio autem cur bona inter Abbates & monachos diuisa sint, fuit, quod nonnulli abbates saepe essent rapaces, qui plerosque reditus ad se trahebant, & monachos defraudabant, vt igitur huic malo obueniretur, talis partitio introducta est: hoc probat citata charta, vbi eadem ratio subiicitur: *Ne aliqua successorum suorum negligentia aut paritate seu diminutione ordo in ea monasticus futuris temporibus perturbaretur, sicut haecenus manifestum est contigisse.* Eadem ratio fuit, quod in monasterio *Fuldensi*, licet recentioribus temporibus mensa atque bona haecenus communia inter Abbatem & conuentum diuiderentur, cum enim victus ac cultus fratrum ob abbatis ornerosum domi militiaeque sumtum raro sine querela darentur, quaestio ad sedem romanam peruenit, vbi post triennem causae disceptationem pronuntiatum circa ann. MCCXCIV. vt refert *CHRIST. BROVVVERVS* *Fuldens. antiquit. l. IV. p. 317.* vt mensa conuentus perpetuo sit separata a mensa abbatis, seorsimque cibus, potus, alimenta, ceteraque vitae necessaria congregationi promta, decondita sint. Eiusmodi quoque partitio facta est inter Archiepiscopum & Capitulum *Thebanae* ciuitatis, quam confirmauit *INNOCENTIVS III.* Reg. XIII. ep. 14. vbi ait: *Archiepiscopus consideratus redditibus eiusdem ecclesiae ac facultatibus vniuersis, medicinam eorum contulit ecclesiae liberaliter.* Alia partitio-
num

DE ORIGINE BONORVM MENSÆ EPISCOPALIS: 45

num exempla inter Episcopum & Capitulum collegit THOMASSI-
NVS P. III. l. 2. c. 23. p. 843. seqq.

** Licet nullum certum tempus determinari possit, quo bona mensæ episcopalis orta sint, inprimis cum ea pro diuersitate regionum, & pro varietate ecclesiarum in nonnullis ecclesiis prius vel ferius innotuerint; non tamen a veritate alienum esse videtur, circa hæc potissimum tempora bona mensæ episcopi suam originem traxisse. Cum enim istis temporibus in multis ecclesiis non solum mensa communis soluta, sed & bona inter episcopum & capitulum diuisa sint, ac cuique clerico vel canonico intuitu officii & canonice certa bonorum vel reddituum pars, quæ præbenda dicta, assignata fuerit, verisimile est, episcopos quoque eadem ratione sibi suisque successoribus reliqua bona ad mensam seu sustentationem suam proprie & seorsim vindicasse. Isto autem adhuc æuo omnia bona episcopalia erant bona mensæ episcopi, nec ex illis quaedam *speciatim* ad mensam episcopalem erant destinata, qualia sunt illa, quæ hodie *in specie* bona mensalia appellantur & *communibus* opponuntur. Quod autem illis temporibus omnia bona episcopalia promiscue dicta sint stipendia mensæ episcopalis patet ex charta MEINVERCI ann. MXXXVI. apud SCHATENIVM *Annual. Paderborn. l. V. p. 498.* vbi Meinvercus canonicis ecclesie Buthorffianæ in collegium congregatis, ad eorum sustentationem multa bona non solum propria, id est, quæ ante episcopatum habuit, sed & episcopalia tam prædia, quam decimas concessit: *Quia vero in prædio de consinio tantum non habebam, ut sufficere posset ad vsus ecclesie Deo seruientium, in ea consilio fidelium nostrorum accepto, decimas superscriptas de DOMINICALIBVS CVRTIBVS ad me pertinentibus eidem ecclesie dedi &c.* vbi seqq. recensentur. Eadem refert Autor vitæ Meinverci apud LEIBNITIVM *Scriptor. rer. Brunsv. T. I. c. XXXVI. §. 122 p. 563.* vbi ait: *de curtibus ad episcopatum pertinentibus.* Notatu autem dignum est, quod idem Meinvercus sequentibus subiciat, se per talem concessionem nihil diminuisse mensæ episcopalis, quod centies plura de suis propriis adiecisset, quam per has largitates decerpisset: *Ne vero alicui successorum meorum non bonæ voluntatis viro neque amore Dei in corde suo reuincens MENSÆ SVÆ stipendia diminuisse videar sciat has decimas me & de hereditariis & de acquisitis bonis centies*

Quo tempore
bona mensa-
lia episcopi
orta.

restituisse. Eadem refert Autor *vitae Meinverci c. l.* Eandem ratio-
 nem subiicit MEINVERCVS in charta MXXX. vbi mona-
 sterium construxit, illudque dotauit, partim de bonis ex heredita-
 te parentum suorum, partim de episcopalibus: apud SCHATE-
 NIVM l. V. p. 483. *Et de episcopatu meo item Burchon cum decima,
 Adepon cum decima, bonis meis centies restituta & redempta.* Fuisse autem
 iam eo tempore in ecclesia Paderbornensi bona episcopalia seu bona
 mensae episcopalis a bonis mensae canonicorum separata atque distin-
 cta, colligi potest ex eodem Autore *vit. Meinverci*, vbi refert; quod
 HEINRICVS II. Imp. praedium quoddam Ratherio episcopo Pa-
 derbornensi, eiusque ecclesiae in proprium donauerit, ea tamen lege
 vt episcopus, quam diu viveret, in sua haberet potestate atque seruitu-
 te, post mortem vero episcopi cederet in stipendia canonicorum, qui
 S. Liborio deseruirent. Hoc & probat charta huius donationis HEIN-
 RICII II. ann. MV. apud SCHATENIVM *Annal. Paderbornens. l. IV.
 p. 374.* vbi dicitur: *Ea videlicet ratione, vt praedictus episcopus in suis
 habeat potestate atque seruitute, quam diu Deus, sibi concedat dies secularis
 vitae, finis vero suis temporibus ad stipendia fratrum in praefato mona-
 sterio Deo Sanctoque Liborio famulantium.* Hanc distinctionem pro-
 bat quoque charta HEINRICII II. ann. MXVI. apud SCHATENI-
 VM l. V. p. 418. vbi rex quandam regiam curtem donauit, cum tali
 conditione, vt praedictus Meinvercus episcopus eandem curtem, quam
 diu uiuat, in vsus proprios potestatis possideat, post finem vero vitae suae
 ad vestium canonicorum in eadem Deo, sanctaeque genetrici eius Mariae,
 nec non beatis Kyliano ac Liborio seruientium annuatim memorandum per-
 tineat. Hoc & testatur Autor *vit. Meinverci c. XXV.* apud LEIBNI-
 TIVM *Script. Brunsvicens. To. I. p. 525.* IDEM refert c. LXXI. p. 550.
 Meinvercum plures comitatus pecunia numerata comparasse, sed
 vnaquam praeter ceteris ea lege, vt neque ipse neque successorum quisquam
 vnquam posset in feudum dare; ea ratione, vt nec ipse Meinvercus epi-
 scopus, nec aliquis successorum suorum vllam potestatem haberet alieni suo
 militi vel extraneo eundem comitatum in beneficium dandi, sed ministerialis
 ipsius ecclesiae, qui pro tempore fuerit, praesit praedicto comitatu, ac de
 eius utilitatibus provideat, ad restaurationem constructionis ipsius ecclesiae,
 vt inde muri releuentur, tecta reparentur, & quicquid opportunum fuerit ad
 corporalem formam ipsius domus Domini ibi inde administratur.

COROLLARIA.

1.

Bona ecclesiae sunt vel *communia*, quae in genere spectant ad patrimonium ecclesiae, vel *mensalia*, quae ad sustentationem Episcopi vel Clericorum speciatim & perpetuo iure dicata sunt.

2.

Bona ad mensam Episcopalem pertinentia non sunt proprie domanialia.

3.

Sententia Doctorum, qui tradunt illa bona de mensa Episcopi esse, quorum dominium utile & directum ad ecclesiam pertinet, est insufficientis.

4.

Bona mensae Episcopi sunt vel *nativa* seu primaria, item dotalia, quae in ipsa fundatione ecclesiae primordialiter sustentationi Episcopi eiusque status speciatim assignata sunt: vel *aduentitia* seu adscititia, quorum forma consistit in incorporatione.

5.

Haec enim constituuntur vel per incorporationem *expressam*, quando Episcopus consuetis solennitatibus adhibitis expresse declarat, ut reliquis bonis mensalibus debeant esse iuncta & unita: vel *tacita* seu ipso facto, quando Episcopus bona ecclesiae in inuentarium & libros bonorum mensalium refert, aut per officiales ad id constitutos describi curauerit.

6.

Bona mensalia non praesumuntur, sed potius res ecclesiae (communes).

7.

Res de mensa Praelati vel Episcopi ex eo solo, quod res quaedam sit ecclesiae, & ab Episcopo hactenus in feudum data non fuerit, non fit, sed necesse est, ut Praelati mensae specialiter incorporetur.

8.

8.
Bona mensae Episcopi accedente *solemnitate canonica* va-
lide alienari possunt.

9.
Res infeudari solita ad ecclesiam reuerſa ab Episcopo so-
lo sine solemnitate canonica iterum in feudum concedi potest.

10.
Bona mensalia ob publicam vtilitatem & necessitatem si-
ne solemnitate canonica alienari possunt.

11.
Bonorum mensalium concessio in feudum non est pro-
prie alienatio.

12.
Episcopus abundans potest ex eo, quod spectat ad men-
sam suam, donare capitulo indigenti.

13.
Episcopus potest cum consensu capituli bona mensae ali-
enare, etiamsi iurauerit, se nolle illa alienare.

14.
In alienatione bonorum mensalium neque Papae neque
Imperatoris consensus desideratur.

15.
Bona mensalia tempore immemoriali praescribuntur.

16.
Tempus immemoriale dicitur cuius initii memoria
sensitiua non extat.

17.
Vnde memoria intellectiua non nocet praescriptioni im-
memoriali.

18.
Praescriptio etiam contra Principem locum habet.

19.
Facultas Episcopo competens iudicandi in re ecclesiastica
non habet locum in bonis mensalibus.

IOANNI ERNESTO
FLOERCKIO

SVMORVM IN IVRE HONORVM
CANDIDATO CLARISSIMO

POSTQVAM SVPREMVM LEGALIS SCIENTIAE DOCV-
MENTVM PVBLICE DEDISSET

GRATVLABATVR

PRAESES.

LAETVS equidem recordor temporis, quo Parens tuus, vir nobilissimus, quum studiorum causa, plenus animi ac vigoris, & in egregia quaeque ardoris, huc venisset, meo etiam ductu ad scientiam iuris vsurus, dissertationem offerret *De conventionibus, quae tertio nocent*, me praesidente in iureconsultorum cathedra ventilandam. Miratus sum iuuenem, antea mihi ignotum, quique, vt pro aetate videri poterat, vix prima elementa tetigisset, in argumentum incidisse tam subtile ac perplexum, vt etiam viris, in soluendis legum nodis maxime versatis, non parum posset negotii facessere. Sed mirabar magis, quum ad rem ipsam accederemus, & propositis a me dubitationibus, quae eius sententia esset, explorarem: ne-
qua-

quaquam illum alienum laborem pro suo venditare, aut aliorum sensus, solis eorundem verbis, atque hinc incertum, an fatis perspectos, tamquam magistri dictata recantasse; sed singulas commentationis suae partes, expensis quae quamquam fundabant legibus, ipsum tractauisse, & singulari sollertia, atque ingenii acumine, vera momenta penetrasse, mente non Cui alicuius, aut Sempronii, sed sua, & suismet verbis exposita. Idem ille, quae felicitate consignauerat, quae ad explicandum hoc argumentum faciebant, eadem postea, & excitata hinc minime vulgari de se opinione, contra impugnantium defendebat tela. Pugnata prima hac pugna, & reditus ex successu alacrior, quem dextro pede coeperat cursum, constanter ac strenue tenebat, vitae insuper innocentia, modestiaque, omnium sibi, quibuscum versabatur, animis conciliatis: atque illuc denique progrediebatur, ut summis Doctrinae honoribus ornatus, quas doctentium antea frequentauerat scholas, ipsemet priuatim, alios docturus institueret, breui & applausum iuuentutis, & post forenses quoque exercitationes, in prouinciali curia nostra honoratum aduocati munus adsequutus. Neque dubitandum erat, quin aliquando publice profitentium adscribendus fuisset ordini, incliti praecipue STRVVII, lucidi quondam sideris nostri, familiae, fausto coniugio innexus, magnisque tanti soceri meritis suffultus; nisi aliud placuisset coelesti prouidentiae, & ab Reuerendissimo Canonicorum ecclesiae Cathedralis, quae Magdeburgi est, collegio, ad Syndici munus euocatum, vitae magis exercitae addixisset. Haudquam tamen ex illo tempore totus a nobis abfuit. Quamprimum enim te, FLOERCKI clarissime, susceptum apud nos ex sanctissima, sed postmodum praematurius erepta, coniuge, maiorem natu filium, ad academicas acroases satis conformatum vidit: non aliud, in quod mittereris, Lyceum sibi de-

deligendum statuit, quam in quo ipse, propitiis fati huc de-
latas, ad solidiorem eruditionem iuris ac prudentiam, ad ho-
nores, & eximiam nominis famam, tandem ad publicorum
munerum, iam velut praeludia (vt cetera taceamus) adoleuisset,
excelsissetque. Exulto igitur aliquamdiu, per diuersos ac
praestantes in quouis genere duces, ingenio tuo cum moribus,
postremo te forum etiam, quaeque illuc spectant, vt maior
hinc intellectui accenderetur lux, primis velut labris voluit
gustare. Neque priorem alium, ac magis fidum hac in
re habuit magistrum, quam semetipsum; tam in agendis
caussis quippe, quam in habendis scholis probe versatus.
Quidni ergo proficeres pulcherrime, auctis in dies progressi-
bus; & dignus euaderes, Patris ac tua sollertia, qui discer-
nentem te a vulgo publicum characterem, facturumque viam
ad maiora, honestissimo ambitu posses petitum ire? Quis
alius porro desiderii tuis magis conueniens locus, quam haec
tua patria, Parenti ipsi tantopere amata? Iussit igitur te, &
cum eo pariter fratrem tuum, natu minorem, huc reuerti: vt
& tu votis potireris; & ille nomen Academiae daret, perque
paterna vestigia, te studia eius, ac mores, & quotidianae vi-
tae actus inspectante, certissime duceretur. Profecti huc, &
in domum meam recepti, me satis idoneo teste, ea assiduita-
te vestras in studiis partes egistis, eo sancti honestique & de-
cori cultu, maioris fratris gressus minore persequentē, huc
vsque apud nos enitulistis, vt vel iniustissimus lior nihil in-
uenturus sit coloris, quo labeculam aliquam vobis impingat.
O par fratrum, merito in exemplum laudandum, in quod
optemus alios, quibus effrenis licentia, pro academica liber-
tate; ignauum otium & luxuria, pro ingenua recreatione
placent, atque vsurpantur, diligentissime inspicere: o pa-
trem, vere dignum, cui hoc nomine bona omnia dicantur,
cuiusque praedicentur fortunae! Quam non fiduciam de fu-
tu-

turis etiam habeat successibus? Et tu, FLOERCKI clariffi-
me, quantum utilitatis de tuis sibi studiis ac virtute res pu-
blica queat promittere, praesentissimis argumentis de-
ex quo receptus in Candidatorum numerum, & ad ^{brunna-} culti-
ac publica profectuum in utroque iure experimenta produ-
ctus, talem te exhibuisti, vt consensu ac plausu omnium me-
reri censearis, qui Docturae nobilissimae splendore insignis,
inter egregios egregiorum palam ostenteris. Singulariter
insuper & ego laetor, visum fuisse Parenti tuo consultissimo,
vt quo primo ipse publico specimine, me dirigente felices
impetus, semet coepit emergere, tu itidem erudito & publi-
co, sed extremo studiorum documento, me pariter praeside,
finem cursui academico, & operoso tot annorum aedificio
coronidem imponas, purpura, quaeque illi iunguntur, orna-
mentis ac praerogatiuis, in luce maiore propediem collo-
candus. Haec faxit Numen secundis auspiciis in te confer-
ri, vt quasi praenuntient tam Parenti optimo, quam tibi, lae-
ta omnia, & splendidiora: ornaturus te cum tota familia pu-
blicam rem, rectique ac iusti perpetuo amore, & cura, innum-
eros tibi mortales deuincturo. Tandem, quod nobilissi-
mo Patri iamdiu debeo litterarum officium, breui & publica
alloquutione persoluam:

*PLA VDE PARENS Gnato, decorat quem dignus honoris
Fulgor, dum Themide iudice victor ouat.
En quibus hinc agitur stimulis spes altera! Vincis,
O vincis Croesos, Attalicosque reges.*

Valete vterque, & rem pro suis quisque partibus bene geri-
te. Scribebam Ienae die 28 Ianuarii, CIOCCXX.

BS(O) 52

ULB Halle
003 948 404

3

Sb.

E 14. num. 6.

DISSERTATIO INAUGVRALIS IVRIS ECCLESIASTICI

DE

ORIGINE BONORVM
MENSÆ EPISCOPALIS

QVAM

AVSPICE DEO

RECTORE MAGNIFICENTISSIMO

SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO

DOMINO

GVILIELMO HENKICO

DVCE SAXONIAE, IVLIACI, CLIVIAE AC MONTIVM
ANGARIAE, WESTPHALIAEQVE, ET RELIQA

SVB MODERAMINE

IO. PHILIPPI SLEVOGTIL. D.

SERENISSIMORVM SAXONIAE DVCVM ERNESTINAE LINEAE
CONSILIARII AVLICI, ANTECESSORIS ET COLLEGIORVM IV-
RIDICORVM DIRECTORIS ORDINARI

PATRONI AC PROMOTORIS AETERNVM

DEVENERANDI

PRO SVMMIS IN VTROQVE IVRE HONORIBVS
ET PRIVILEGIIS DOCTORALIBVS
LEGITIME CONSEQVENDIS

PVBLCO ERVDITORVM EXAMINI SVBMITTET

IO. ERNESTVS FLOERCCKE

IENENSIS

D. XXVII IANVARII MDCCXX

IENAE

LITERIS VVERTHERIANIS.

